

✓ - ✓ ✓ SLO 7-511,981
Učni nacrt za zgodovino v klasični gimnaziji : (modul 350 ur) / Nacionalni
Kurikularni Svet, Predmetna kurikularna komisija za zgodovino. Božo Repe
... - Ljubljana : Nacionalni Kurikularni Svet, 1998. - 58 S. : Tab.
Einheitssacht.: Lehrplan <Slovenija> / Geschichte / 1998
Literaturverz. S. 57 - 58

2001/1338

Georg-Eckert-Institut BS78

1 233 428 6

NACIONALNI KURIKULARNI SVET
Predmetna kurikularna komisija
za zgodovino

Marec 1998

UČNI NAČRT ZA ZGODOVINO V KLASIČNI GIMNAZIJI (modul 350 ur)

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA ZGODOVINO:

dr. Božo Repe, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, predsednik

Ana Kastelic, Zavod RS za šolstvo, strokovna tajnica

dr. Dušan Nečak, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

mag. Stane Berzelak, Srednja šola Slovenj Gradec

Anica Nuša Kern, OŠ Preserje pri Radomljah

Metoda Livk, OŠ Stična

Gabrijela Škraba, OŠ Ledina, Ljubljana

Jezikovni pregled: Vilma Djukić

Učni načrt je sprejel Strokovni svet RS za splošno izobraževanje na 14. seji, dne 26.03.1998

KAZALO

I. OPREDELITEV PREDMETA.....	3
II. PREDMETNI KATALOGI ZNANJ.....	4
1. Cilji predmeta	
1.1 Splošni cilji predmeta.....	4
1.2 Operativni cilji predmeta in vsebine.....	5
Vsebine.....	5
Operativni cilji predmeta.....	21
Prvi letnik.....	21
Drugi letnik.....	28
Tretji letnik.....	38
Četrti letnik.....	46
2. Standardi znanj.....	54
III. SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA IN MEDPREDMETNE POVEZAVE.....	57
IV. OBVEZNI NAČINI PREVERJANJA IN OCENJEVANJA ZNANJA.....	59
V. ZNANJA, KI JIH MORAJO IMETI IZVAJALCI PREDMETA.....	59
VI. IZVEDBENI STANDARDI IN NORMATIVI	
6.1 Opremljenost učilnice.....	60
6.2 Literatura.....	60

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
-Schulbuchbibliothek -
2001/1338

SLO
Z-5
(1,98)

I. OPREDELITEV PREDMETA

Zgodovina je v programu splošne gimnazije štiriletni učni predmet v obsegu 280 ur. Učni načrt zgodovine za gimnazijo zagotavlja pridobitev širokih zgodovinskih znanj, vednosti in sposobnosti, ki dajejo dijaku široko splošno razgledanost in trdno osnovo za univerzitetni študij, zlasti še v tistih usmeritvah, ki vključujejo v svoj izobraževalni program tudi zgodovinska znanja.

Vsebinska zasnova učnega programa zajema temeljne zgodovinske pojave in procese, ki pomenijo osnovo zgodovinske vednosti in so pogoj za razumevanje kulturnega in civilizacijskega razvoja človeštva. Poudarek je na gospodarsko-socialnih in kulturno-zgodovinskih temah. Učni načrt je obogaten z vsebinami iz vsakdanjega življenja, s prikazom materialnih in duhovnih dosežkov človeštva v posameznih zgodovinskih obdobjih. S prostorskega vidika je odprt predvsem v evropski kulturnozgodovinski okvir, pri določenih procesih pa tudi v izvenevropski svet.

Slovenska zgodovina, zgodovinske izkušnje in kulturna dediščina so umeščene v širši srednjeevropski in evropski prostor, kar omogoča boljše razumevanje vplivov na dogajanja in njihovo medsebojno povezanost. Tak pristop k realizaciji učnega načrta omogoča ustreznejše povezovanje obče in narodne zgodovine in daje celovitejši pogled na zgodovinska dogajanja in procese, s tem dobiva domača zgodovina pravi pomen in razsežnost.

Cilj zasnove je, da z večjo pestrostjo pripomore k privlačnosti in zanimivosti pouka. Šolajoči se mladini zgodovina širi zgodovinsko časovno in prostorsko predstavo ter ji omogoča z aktivnimi oblikami in metodami dela (uporaba virov, zemljevidov in nebesednih virov informacij) razvijanje sposobnosti za sporočanje zgodovinskih informacij, kritično presojo vseh oblik sporočil in sposobnosti medsebojnega povezovanja istorodnih in raznorodnih zgodovinskih dogajanj. S primerjavami življenja v preteklosti in sodobnosti, s časovno globino kakor tudi široko tematiko človekovega bivanja in zgodovinskih izkušenj pa ima zgodovina pomembno vzgojno-izobraževalno vlogo pri demokratični življenjski orientaciji mladih. Zgodovinska znanja dajejo dijaku široko duhovno obzorje in življenjsko osmišljenje. Glede na dosedanjo zgodovinsko izkušnjo Slovencev (pa tudi drugih narodov) ima zgodovina pomembno vlogo tudi pri oblikovanju narodne zavesti in narodne identitete.

Pri tem se učni načrt navezuje na znanja in spretnosti, pridobljene v osnovni šoli. Učni načrt je razmeroma obsežen: v njem smo želeli opozoriti na glavne zgodovinske in razvojne tokove, ki naj bi jim učitelj sledil pri pouku. Jasno je seveda, da v okviru časa, ki ga ima na voljo, ne bo mogel obdelati vsega enako globoko. Nekatera vprašanja in teme bo lahko razložil podrobneje, druge le povzel ali omenil, drugod pa zopet dijakom naznačil, kaj naj si sami preberejo v učbeniku ali drugem gradivu. Učni načrt je v tem smislu predvsem priporočilo in temeljno vodilo, na katerem učitelj gradi svoj individualni učni program, učitelj pa ima pri izboru vprašanj in tem svobodo, da obravnavane tematske sklope izbira, se morda pri nekaterih zadrži dlje, če se mu zdi potrebno ali če opazi, da vlada v razredu zanje posebno zanimanje, lahko pa jih tudi združuje in povezuje med seboj ali celo (seveda v mejah mogočega) prestavlja iz letnika v letnik. Učni načrt je potemtakem splošni okvir, ki učitelja obvezuje na jasno predstavitev razvojnih "niti", glavnih značilnosti posameznih zgodovinskih obdobj ter stalnic in protislovij v zgodovinskem razvoju, hkrati pa ga spodbuja k ustreznemu povezovanju obče in narodne zgodovine. Končna raven znanja, h kateri mora težiti učitelj, je določena z maturo, pri čemer pa matura nikakor ne pomeni samo znanj, zapisanih v maturitetnem katalogu, temveč tudi vsa tista znanja, ki so povezana z maturitetnimi temami in so potrebna za njihovo razumevanje.

Prenova pouka zgodovine (vsebine in ciljev) je pod vodstvom prof. dr. Petra Vodopivca intenzivno potekala že v obdobju 1990-1996, predvsem v smislu posodabljanja vsebin, večje privlačnosti in odprtosti. Januarja 1996 je Strokovni svet RS za vzgojo in izobraževanje potrdil prenovljeni učni načrt za gimnazije, v šolskem letu 1996/97 pa se je pričel uvajati v prvi letnik. Zato pričujoči učni načrt ohranja v vsebinskem delu koncept, ki ga

je sprejel strokovni svet leta 1996, dopolnjen pa je s katalogom operativnih ciljev, ki izražajo na eni strani usmeritve pouka zgodovine, na drugi pa določeno standardizacijo.

V klasični gimnaziji se pouk zgodovine tesno povezuje s poukom latinščine in grščine. V interdisciplinarnem pristopu spoznavanja antičnega zgodovinopisja in kulturne dediščine dijaki spoznavajo takratno videnje dogodkov in "sveta", moralnih vrednot in dilem ter razvijajo kritičen odnos do vrednost zgodovinskih sporočil.

II. PREDMETNI KATALOGI ZNANJ

1. Cilji predmeta

1.1 Splošni cilji predmeta

Dijaki naj:

- pridobijo znanje o pomembnih dogajanjih, pojavih in procesih iz svetovne, evropske in slovenske zgodovine;
- pridobijo spoznanja o vplivih evropskih in svetovnih dogajanj na slovensko zgodovino in jih razumejo;
- razvijajo zanimanje za zgodovinsko preteklost in sedanost slovenskega naroda in njegovih dosežkov ter si oblikujejo zgodovinsko zavest o slovenski narodni identiteti in državni pripadnosti;
- pridobijo znanje o življenju, delu, miselnosti in znanstvenih dosežkih, gospodarskih procesih in socialnih odnosih v različnih zgodovinskih obdobjih;
- vrednotijo kulturno dediščino v splošnem in nacionalnem okviru, se ozaveščajo o pomenu ohranjanja lastnih kulturnih tradicij in pridobivajo evropske kulturne in civilizacijske življenjske vrednote;
- **ob besedilih iz antičnega zgodovinopisja pridobivajo poglobljeno vedenje o klasično-humanističnih vrednotah - pravnih, moralnih in občečloveških;**
- pridobivajo zavzetost za svobodo misli;
- **ob interdisciplinarnem pristopu (zlasti v povezavi z latinskim jezikom) spoznavajo razvoj, družbene pojave in meddržavne odnose skozi čas in prostor ter razvijajo zavest o pripadnosti skupnemu kulturnemu prostoru, ki gradi tudi na izkušnjah antike;**
- razvijajo sposobnost za razumevanje in spoštovanje različnih ver, kultur in skupnosti doma in v svetu;
- pridobivajo vedenja o prizadevanjih za človekove in državljanske pravice ter se ozaveščajo o pomenu njihovega spoštovanja;
- razvijajo zmožnost časovnih in prostorskih predstav, sposobnost sporočanja zgodovinskih informacij (brati zgodovinsko besedilo, ga razumeti in razložiti) in kritične presoje vseh oblik sporočil;
- se naučijo ločevati vzroke, povode in posledice, ter ugotavljati soodvisnost različnih pojavov, kontinuitete in sprememb v razvoju ter si tako razvijajo zgodovinski način mišljenja;
- razvijajo sposobnost logičnega razumevanja pojmov in sposobnost povezovanja

- v sintezo istorodnih in raznorodnih zgodovinskih dejstev;
- se usposablja za uporabo zgodovinske karte, virov in besedil ter za samostojno delo in razvijajo zanimanje za družboslovno proučevanje in raziskovanje;
- razvijajo sposobnost komuniciranja in izražanja misli o zgodovinskih dogajanjih;
- v povezavi s šolsko knjižnico pridobivajo knjižnična informacijska znanja, potrebna za aktivno iskanje strokovne in poljudne zgodovinske literature;
- pridobivajo delovne navade: natančnost, sistematičnost, vztrajnost.

1. 2 Operativni cilji predmeta in vsebine

1.2.1 Vsebina

Prvi letnik

1. ZGODOVINA

Včeraj - danes - jutri: čas kot zgodovinska kategorija. Trajanje in spreminjanje v zgodovini. Čas in prostor kot temeljni določili človeka in človeške družbe. Datiranje in predstavljanje zgodovinskega časa - od nastanka človeške družbe do danes. Spomin: individualni in kolektivni zgodovinski spomin. Pot k zgodovinski resnici: zgodovina kot veda.
Človekov boj za obstanek in človekova ustvarjalnost - gibalni razvoj.

2. PODOBE IZ PRAZGODOVINE

Kdaj se začne prazgodovina - in kdaj zgodovina. Nastanek človeka in njegovo razširjanje po svetu (ob zemljevidu).
Paleolitske in mezolitske kulture (ob zemljevidu). Tehnika in okolje.
Iz življenja lovca in nabiralca. Iz življenja poljedelca in živinorejca.
Neolitska naselja in kultura koliščarjev.
Življenje v kovinskih dobah. Duhovni svet in miselno/prostorsko obzorje človeka v prazgodovini.

3. ZGODNJE VISOKE KULTURE (PRVE CIVILIZACIJE)

Zgodnje visoke kulture: čas in prostor (kronološka tabela in zemljevid).
Začetki prvih civilizacij: Mezopotamija, Egipt (gospodarstvo, irigacija, družba in državna organizacija), Feničani, Hebrejci, Hetiti, Perzija, Indija, Kitajska.
Pomen pisave: ohranja vedenje kasnejšim generacijam, omogoča organizacijo državne oblasti.
Izbrane podobe iz življenja po civilizacijsko - kulturnih območjih.
Umetnost, književnost (začetki zgodovinopisja), pravo in začetki znanosti. Religija.

4. GRČIJA

Kreta - Mikene - Troja: vzpon in padec kretske-mikenske kulture. Zgodnje grško prostorsko obzorje. Homerjeva Grčija: Iliada in Odiseja kot sliki grške družbe in duhovnega obzorja (ob izbranih odlomkih in spoznanjih arheologije prikažemo življenje Grkov v tem času). Postopno širjenje znanega sveta in grškega geografskega obzorja.
Polis. Kolonizacija in širjenje grškega vpliva (ob zemljevidu).
Grški svet bogov in ljudi. Igre v Olimpiji.
Atene: gospodarstvo; spreminjanje socialne podobe atenske družbe; socialne

skupine in nasprotja - Solonove reforme. Oblikovanje atenske demokracije - od Solona do Perikleja; zlata doba Aten. **Grški svet v antičnem zgodovino-
pisju.** Šparta, primerjava življenja v Šparti in Atenah.
Grško - perzijske vojne in grški odnos do svobode.

Označitev grškega gospodarstva in družbe - vsakdanjik moških, žensk, sužnjev (v mestu in na deželi); grške šole in gledališče. Grška kulturna zapuščina: slovstvo, govornišstvo in filozofija, zgodovino-
pisje in druge znanosti; umetnost. Pomen grške kulture in filozofije za prihodnji razvoj evropske duhovne kulture in političnih ustanov. Boj in tekmovanje med polis, slabitev mestnih držav. Vzpon Makedonije: Aleksander Veliki in helenizem - povezava grške kulture z Vzhodom; velika središča helenistične kulture.

5. RIMLJANI

Apeninski polotok in njegovi prebivalci; vpliv Etruščanov in Grkov na rimski razvoj in kulturo. Nastanek Rima (legenda, arheologija in zgodovina); čas rimskih kraljev, plebejci in patriciji.

Rimska republika: širjenje proti severu in v sredozemski svet; posledice ekspanzije za način življenja Rimljanov; Grčija in Rim - konflikt in spajanje kultur. Rimska družba in gospodarstvo; organi oblasti; socialna nasprotja in poskusi reform. Cezar in začetek propadanja republikanskih institucij. **Rim v antičnem zgodovino-
pisju.** Rimsko cesarstvo: principat - Avgustus prvi med enakimi; Rim - središče države. Rimska država, državna organizacija, meje in vojska.

Iz življenja Rimljanov: bogataši in reveži (palače na eni in revna predmestja na drugi strani); zabave in igre; življenje na podeželju (kolon/kmet in latifundist); življenje sužnjev (galjoti, gladiatorji, hišni sužnji in učitelji). Rimski svet bogov, rimska književnost, umetnost, rimsko pravo (tudi temelj poznejšim pravnim sistemom) in zgodovino-
pisje.

Poznoantično rimsko cesarstvo: obseg, province, uprava; življenje v provincah (od Britanije na zahodu do Mezopotamije na vzhodu, od Germanije na severu do Mavretanije na jugu). Življenje pod Rimljani na Balkanu. Razpadanje in propad cesarstva: vse večje težave pri upravljanju cesarstva, rimski Vzhod in Zahod; naraščanje pritiska tujih ljudstev; propad zahodnorimskega cesarstva. Rim se umika, a nikjer čisto in za zmeraj ne izgine.

6. JUDOVSTVO IN KRŠČANSTVO

Začetki krščanstva: zgodovinsko ozadje; Biblija in zgodovina; Stara zaveza kot zgodovina judovskega ljudstva, Palestina - stičišče duhovnih tokov, vplivov in kultur; Palestina pod Rimljani; verska gibanja in Jezus kot zgodovinska oseba; Evangeliji in Nova zaveza; socialno-verska sporočila zgodnjega krščanstva. Širjenje krščanstva, zgodnja Cerkev; krščanstvo od preganjanja do državne religije.

Drugi letnik

7. ZGODNJI SREDNJI VEK

Zemljevid Evrope in sveta v 5. stoletju (znani svet od Sredozemlja do evropskega severa, od evropskih središč do Kitajske in severne Afrike; manj znani svetovi afriške notranjosti, Oceanije in Amerike).

Preseljevanje ljudstev v Evropi in Aziji: novi in stari naseljenci, soočenje in prepletanje različnih svetov, kultur in religij.

Nova podoba Evrope: Germani in Slovani; širjenje krščanstva iz vzhodnih in zahodnih cerkvenih središč ter njegov kulturno-civilizacijski vpliv. Trije evropski duhovnokulturno-civilizacijski krogi v srednjem veku: evropski zahod in vzhod (Bizanc); islam in Arabci; postopni premik razvojnih težišč od Sredozemlja proti severu in zahodu. Severna Afrika in Azija.

Evropa v karolinškem obdobju: novi gospodarski temelji; nova družbena struktura, različni tipi fevdalizma.

Podoba karolinške države: meje, kralj/cesar, uprava, vojska, družbeno-stanovska in vojaško-politična hierarhija; vloga Cerkve in širjenje njenega duhovnega in kulturnega vpliva (pokristjanjevanje poganskih predelov Evrope); ideja cesarstva in kronanje Karla Velikega za cesarja.

Podobe iz življenja (vladarji, plemstvo, duhovščina, kmetje).

Duhovno obzorje tedanjih ljudi: zgodnesrednjeveška pismenost, kje so središča duhovne kulture (samostanske šole v latinskem krščanskem svetu); karolinška renesansa (prenova kulturnega življenja, pisava, šole, arhitektura).

Bizanc v istem obdobju: bizantinska družba, bizantinska kultura (cesarska univerza v Bizancu). **Soočanje starega in novega sveta. Ali je Bizanc še Rim, ali se je z Justinijanom končala antika?**

7.1 Med Slovani v Vzhodnih Alpah

Slovani v Vzhodnih Alpah: slovanstvo, slovenski naselitveni prostor; slovanske "državne tvorbe" (Samova zveza in Karantanija); pokristjanjevanje - Salzburg in Oglej; Cirilova in Metodova misija v Panoniji; Izguba karantanske samostojnosti. Prihod Madžarov v Panonsko nižino.

7.2 Kje so živeli predniki Hrvatov, Srbov in kje (slovanskih) Makedoncev;

južnoslovanska zgodnja državna jedra na Balkanu (sumarni pregled razvoja ob zemljevidu).

Moravci in Čehi; Rusi v Kijeovski Rusiji.

Vikingi v skandinavskem, anglosaškem in sredozemskem svetu. Arabska Španija.

8. EVROPA IN SVET V VISOKEM IN POZNEM SREDNJEM VEKU

8.1 Evropa in svet od 10. do 12. stoletja

Znani in neznani svet okoli leta 1000: politični, etnični in kulturno-zgodovinski zemljevid; geografsko obzorje evropskega človeka.

Zahodna Evropa po razpadu frankovskega cesarstva; arabska in nearabska Španija;

Jugovzhodna Evropa: Bizanc, Slovani; Bližnji vzhod (Arabci, Perzijci); Kitajci, Japonci;

Srednja in Južna Amerika (sumaren prikaz ob preglednicah in zemljevidih).

Tridelna shema evropske družbe: kmetje, plemstvo, duhovščina.

Poselitev in podoba podeželja: različni tipi organizacije gospodarstva in fevdalizma; svet in obzorje srednjeveškega kmeta; kaj je pomenilo biti plemič v srednjem veku.

Duhovni svet srednjega veka: krščanstvo, shizma in verske sekte, ostanki poganskih elementov, vraževerje; islam in muslimani; kratka oznaka duhovnosti in verstev na Daljnem vzhodu (Indija, Kitajska, Japonska).

Katoliška Evropa: posledice shizme, papeštvo in meništvo, papeštvo in cesarstvo, investiturni boj. Meje katoliške Evrope in boj proti nevernikom - križarske vojne; višek srednjeveške cerkvene moči v 12. in 13. stoletju, inkvizicija.

Nastanek mest. Šolstvo in nastanek srednjeveških univerz (Bologna, Pariz, Oxford; arabske univerze); razvoj znanosti in filozofije, sholastika v srednjem veku. Evropa

viteštva romanike in gotike.

8.2 Evropa med 12. in 14. stoletjem

Evropski vzhod (Bizanc); evropski zahod (Francija, Anglija); evropski jug (Italija) in sever (Nemčija, Baltik) od 12. do 14. stoletja (sumaren prikaz ob zemljevidu).

Slovani; vpadi Mongolov; Balkan pred širjenjem Osmanskega imperija v Evropo. Etnična, socialna in duhovnokulturna podoba slovanskega in južnoslovanskega sveta (sumaren pregled - etnične meje, kolonizacija in njene posledice za etnično sestavo; socialna struktura; stičišče cerkvenih in verskih vplivov).

Populacijski, družbeni in gospodarski vzpon Evrope do 14. stoletja: širjenje življenjskega prostora (kolonizacija); fevdno-fevdalna, družbeno-politična piramida; družbeno-gospodarska kriza in "črna smrt".

Kriza papeštva in cerkve v 14. stoletju; herezije in krize katoliškega krščanstva; utrditev svetne oblasti.

Kraljestva in razvoj Evrope v Evropo držav: oblikovanje državne uprave, davčnega sistema, stalne in najemniške vojske. Reconquista v Španiji. Položaj Židov v srednjem veku, vzroki za pojav antisemitizma in izgon Židov iz zahodnoevropskih držav.

Evropske povezave z neevropskim svetom.

Spremembe v duhovnem obzorju (zahodno) evropskega človeka v 14. in 15. stoletju: blagovno-denarno gospodarstvo, zgodnje oblike kapitalizma, vključevanje kmeta v tržno gospodarstvo; vzpon znanosti, širjenje tiska in pisane besede.

8.3 Slovenci

Slovenci: razkroj "karantanske družbe", upravopolitična organizacija, etnična in družbena sestava prebivalstva v slovenskem prostoru.

Slovenci v rimsko-nemškem cesarstvu (na Ogrskem in v okviru Beneške republike). Socialne in duhovne spremembe v slovenskem prostoru in sosednjih deželah: kmet in meščan v slovenskem srednjem veku, plemstvo in nastanek zgodovinskih pokrajin (Koroška, Štajerska, Kranjska, Goriška), samostani kot kulturna središča.

9. EVROPA IN SVET NA PREHODU IZ SREDNJEGA V NOVI VEK

Srednji - novi vek: upravičenost pojmov srednji in novi vek; čas od 14. do 16. stoletja je čas prehoda.

Iskanje poti v Azijo in novo pojmovanje prekomorskega sveta; zmanjševanje vloge nekdanjih pomorskih sil (italijanskih in katalonskih pristanišč ter severnonemške Hanze); portugalsko odkrivanje poti okoli Afrike, špansko odkritje Amerike (Krištof Kolumb); novi gospodarji velikih morij (Portugalci, Španci, Francozi, Angleži in Nizozemci); novi zemljevid sveta in evropska ekspanzija v Ameriki. Pomen odkritij za spremembe v evropski miselnosti.

Evropa v iskanju novega ravnotežja: spremenjen odnos do življenja in smrti; renesansa in humanizem (Dante, družina Medici, Machiavelli - načela vladanja - in Erasmus Rotterdamski). **Renesansa na Slovenskem.**

Habsburški evropski imperij za Karla V. Luteranska reformacija začetki zahtev po verski svobodi in boj za partikularne fevdno-fevdalne (plemiške) pravice. Husitska, zwinglijanska, kalvinska in anglikanska smer reformacije.

Uporno evropsko kmetstvo in oblikovanje novih gospodarskodružbenih razmerij. Rusija v obdobju od 14. do 16. stoletja.

Protireformacija in katoliška prenova; nov duhovnopolični zemljevid Evrope ob koncu 16. stoletja; učinki protireformacije, duhovna podoba protireformacijskega katolicizma.

9.1 Slovenci v 15. in 16. stoletju

Slovenci v obdobju kmečkega nemira in reformacije: Slovenci na meji katoliške Evrope; turški vpadi; kmečki punti; reformacija in začetki slovenske književnosti. Slovenci v času protireformacije.

9.2 Narodi na Balkanskem polotoku in širjenje osmanskega imperija: boj za vzhodno mejo v Evropi; vzhodna cerkev med islamom in zahodom.

10. EVROPA IN SVET OD 16. DO KONCA 18. STOLETJA

Širjenje vloge mest, neagrarnih gospodarskih dejavnosti in blagovno-denarnega gospodarstva; prodor poslovnega duha in težnje po večji učinkovitosti; napredek znanosti - od Kopernika do Galileia.

Pravo in politične institucije od prvih vladarskih zapisov do začetka modernih meščanskih družb. Začetki (modernih) meščanskih družb: Velika Britanija in Nizozemska v 17. stoletju. Utrjevanje absolutne monarhije - Francija v 17. stoletju, višek absolutizma - Ludvik XIV.

Habsburžani kot nemški cesarji in začetek moderne Avstrije; podoba Dunaja in slovenskih mest v 16. in 17. stoletju. Obdobje baroka na Slovenskem (Akademia Operosorum, jezuiti, šolstvo, glasba, slovenski jezik v javnosti, arhitektura). J. V. Valvasor in Slava vojvodine Kranjske. Podoba Italije in Beneške republike.

Osmanski imperij: obseg (zemljevid), meje na Balkanu; narodi balkanskega polotoka pod osmansko oblastjo; nastanek Vojne krajine.

Iskanje ravnotežja in novi meddržavni evropski red: umikanje Španije, umikanje Turčije. Postopno uveljavljanje evropske zavesti v zahodni Evropi; potovanja, stiki med izobraženci, učenje in uveljavljanje živih jezikov v izobraženskem stiku.

Racionalizem in razsvetljenstvo: naravno pravo in individualna človekova izkušnja proti božjemu pravu; človek kot grešnik in kot razumno bitje; od angleškega razsvetljenstva in Isaaca Newtona do francoskih zahtev po obnovi "družbene pogodbe" (John Locke, Montesquieu, Voltaire, Rousseau). Vpliv razsvetljenstva na vzgojne teorije in metode (šolstvo, pedagogika, kazensko pravo).

Razsvetljene monarhije: centralizem; merkantilizem, fiziokratizem; nadaljevanje oblikovanja modernih držav (splošna vojaška in šolska obveznost, poenotenje trgov, uvajanje enotnega davčnega in carinskega sistema itd.).

Začetki moderne industrializacije v Angliji in evropsko gospodarstvo v 18. stoletju. Britanske kolonije v Ameriki: ameriška osvobodilna vojna in nastanek ZDA; odmev ameriških osvobodilnih gesel v Evropi.

Duhovno in miselno obzorje slovenskega človeka v tem času. Slovenci in začetek slovenskega narodnoprebudnega gibanja (od Pohlina do Linhartarja).

11. KRIZA EVROPE STAREGA REDA IN NJEN POSKUS, DA SE MODERNIZIRA

Evropa med reformo in prevratom: počasna modernizacija Francije; francoska revolucija - leto 1789 - in njena gesla; je revolucijo napravilo meščanstvo ali revolucija meščanstvo?

Tri stopnje revolucije (1789-91, 1792-94, 1794-99) in razcepljenost Francije (mesta in podeželje, kmetje in revolucija); revolucija kot politični in ideološki prevrat, nesposobnost revolucije, da bi v kratkem času spremenila družbeno-gospodarske

odnose, navade in miselnost ljudi; jakobinizem in politični jakobinizem, kratkotrajna zmaga in nato poraz nasilja in revolucijskih ideologij.
Napoleon, prevlada politične ekspanzivne pragmatike in kaj je od revolucije (v napoleonski Franciji) sploh ostalo.

Revolucija in Evropa: nova ideja nacije; nova ideja laične in centralizirane uradniške države; pristaši in nasprotniki francoske revolucije. Napoleonske vojne in njihov pomen (sumaren in sintetičen prikaz); spremembe meja. Odmev francoske revolucije v Avstriji; slovenski prostor v času francoske revolucije in napoleonskih vojn (kratek opis mest, podeželja, duhovnega in kulturnega ozračja). Propad Beneške in Dubrovniške republike, Ilirske province.

Rezultat in posledice francoske revolucije ter napoleonskih vojn v Franciji in Evropi; pomeni obdobje od 1789 do 1815 že začetek novega meščanskokapitalističnega reda ali ga le napoveduje? (Primer francoske revolucije kaže, da v družbenogospodarskih in kulturnozgodovinskih procesih ni absolutnih mejnikov in prelomov).

12. EVROPA IN SVET 1815

Znani in neznani svet; nova in stara Evropa; Rusija med Azijo in Evropo. Habsburška monarhija; Slovenci in južnoslovanski prostor (sintetičen prikaz ob zemljevidu).
Dunajski kongres in njegove težnje: popolni povratak v stari red ni več mogoč; stare dinastije se vrnejo, a nekatere pridobitve revolucije in napoleonske dobe ostanejo: novi evropski politični zemljevid in odprta vprašanja (Italija, Nemčija, Poljska).

13. DRUŽBENOGOSPODARSKI RAZVOJ V PRVI POLOVICI 19. STOLETJA

Družbenogospodarski razvoj teče dalje: napredovanje industrializacije v Angliji, nova tehnična odkritja, postopno širjenje industrializacije v Evropo.

Podeželje: razlike v položaju kmetijskega prebivalstva (sumarno); mesta in meščanstvo v prvi polovici 19. stoletja; nastajanje industrijskega delavstva in prva delavsko-meščanska nasprotja. Spremembe v standardu, rast števila prebivalstva, daljšanje življenjskega obdobja in boljše prehrabno higienske razmere. Številčna rast družine, spremembe v družinskih razmerjih (v delih zahodne Evrope že od druge polovice 18. stoletja dalje), večja čustvena povezanost družinskih članov; položaj ženske.

Izobraževanje: šolstvo in uveljavitev adolescence kot posebnega življenjskega obdobja (primerjalno s poudarkom razlik po posameznih delih Evrope).

13.1 Napredek komunikacijskih povezav

Prva polovica 19. stoletja ni čas zastoja: železnice, začetek telegrafa, tisk in pomen notranjega povezovanja držav in evropskega prostora. Širjenje obzorja, preraščanje lokalno-regionalnih trgov in oblikovanje državno-nacionalnih trgov (poudarimo razlike med posameznimi evropskimi regijami in državami ter razloge za počasnejše uveljavljanje teh procesov v Srednji in Vzhodni Evropi).

Industrijsko-gospodarsko prvenstvo Velike Britanije, njena trgovsko-pomorska premoč, širjenje angleškega gospodarskega in političnega vpliva izven Evrope (Indija, Kitajska, Južna Amerika).

14. MED REVOLUCIJO IN LEGITIMIZMOM

Boj med legitimizmom in liberalizmom; sredozemske revolucije 1820 in revolucije v Evropi 1830.

Politična raznolikost Evrope 1830-1848: Velika Britanija, Francija, Nemčija in Avstrija, Italija, Rusija, Turčija in Balkan (sumaren in primerjalen prikaz).

14.1 Narodno integracijski procesi

Nacionalna zavest in nacionalna gibanja. Avstrija (Čehi, Hrvati, Madžari, Srbi...) Srbi in drugi južni Slovani v osmanski državi.

14.2 Avstrija in slovenski svet v času od 1815 do 1848

Začetki industrializacije, železnica, družbeno-mentalitetne spremembe; kmet na Slovenskem; meščan na Slovenskem; nemško in italijansko-slovenska razmerja; slovenski jezik; državna, pokrajinska in narodna zavest, Bleiweisov in Prešernov krog. Romantika.

14.3 Kulturnozgodovinske razmere: duhovno vzdušje, vpliv Cerkev; britanski utilitarizem; romantika in "bidermajerska samozadostnost" južnonemškega in avstrijskega malomeščanstva.

15. REVOLUCIJE 1848 - REZULTAT NAKOPIČENIH NASPROTIJ

Narava revolucij (spontanost, liberalno-demokratska politična usmeritev, narodno-združevalne in osvobodilne težnje).

Revolucija v Franciji, Nemčiji, Italiji. Habsburška monarhija in Slovenci 1848, odprava absolutizma in fevdalizma v Avstriji. Oblikovanje političnih programov pri Čehih, Hrvatih, Nemcih, Madžarih, Slovencih in Srbih.

Leto 1849 in rezultati revolucij

Dosežki revolucij. Države, ki se jih revolucija ne dotakne: Velika Britanija, ZDA, Rusija.

16. GOSPODARSKI VZPON V DRUGI POLOVICI 19. STOLETJA

Druga faza industrializacije: povezovanje Evrope in sveta, evropski Vzhod in Zahod, evropski Sever in Jug; "v 80 dneh okoli sveta"; industrializacija in železnice v Evropi, habsburški monarhiji in slovenskih pokrajinah. Odpiranje trgovskih poti proti Carigradu in porast zanimanja za Balkan (s kratkim prikazom krimske vojne).

Nova podoba podeželja; nova podoba mest, spremembe v urbanizmu (primer: Pariz). Postopno nastajanje potrošniške družbe (mestni trgovski centri z vse bolj raznoliko ponudbo, prodiranje industrijskega in široki potrošnji namenjenega blaga na podeželje: čaj, kava, tobak, moda).

Meščanstvo: razslojenost, nastajanje podjetniško-menedžerskega sloja; strokovna in poklicna diferenciacija izobraženstva, svobodni poklici, uradniki; nižji mestni sloji, mestna revščina, industrijski proletariat.

Migracije delovne sile: odseljevanje s podeželja v mesta, rast zahodno- in srednje-evropskih mest: London in Manchester, Pariz in Berlin, Dunaj in Ljubljana (primerjava mest med seboj in z rastjo mest v vzhodni Evropi).

Umetnost. **Zanimanje za zgodovino in arheologijo.**

17. MED ABSOLUTIZMOM IN DEMOKRACIJO 1850-1870

Neoabsolutizem (Avstrija); avtoritarizem (Francija, Prusija); parlamentarizem (Velika Britanija). Nastajanje modernih strank, nova vloga časopisja pri oblikovanju "javnega mnenja". Cerkev in država.

Moderni nacionalizem: nacionalna država (modeli: Francija, Nemčija) in večnacionalna država (modeli: habsburška monarhija, Rusija, Turčija), problem večetničnosti (Velika Britanija, Francija, Belgija, Španija).

Združitev Nemčije in Italije (omenimo, da je Italiji leta 1866 pripadla tudi Beneška Slovenija) ter iskanje novega evropskega ravnotežja. Francosko-nemške napetosti in premik mednarodnega evropskega težišča iz Pariza v Berlin.

Pariška komuna - poskus uresničitve (malo)meščanskih predstav o demokraciji.

Avstrija: prehod iz neoabsolutizma v parlamentarno dobo, organizacija države po letu 1861, dualizem. Slovensko narodno politično organiziranje v šestdesetih in sedemdesetih letih, napredujoča nacionalna polarizacija. Razlike v življenju med avstrijsko in ogrsko polovico monarhije; položaj Hrvatov.

18. VPRAŠANJE O MEJAH RAZVOJA - KONEC VELIKIH ILUZIJ

Gospodarska kriza 1873: poglobljanje krize na podeželju; prevlada velike industrije in

trgovine.

Postopno upadanje pomorske in svetovne gospodarske nadmoči Velike Britanije. ZDA po secesijski vojni. Rusija po odpravi tlačanstva. Japonska - nov dejavnik v jugovzhodni Aziji.

Balkan - "vzhodno vprašanje" in južni Slovani. Balkan kot sod smodnika, a tudi most na Bližnji vzhod. Oblikovanje "moderne Srbije".

Kolonialna politika zahodnoevropskih držav: nadaljevanje evropske ekspanzije in oblikovanje svetovnega tržišča; neevropsko blago na evropskih tržiščih in problem

konkurence. Zaton liberalne ekonomske politike, izseljevanje preko oceana; Boj za kolonije (tržišča, surovine, profit) in njegovo preraščanje v boj za politično delitev sveta in premoč v Evropi.

18.1 Nova politična podoba Evrope po letu 1870

Uveljavljanje parlamentarne demokracije in problem volilne pravice; kriza konservativizma, kriza liberalizma in mednarodnega socializma. Iskanje novih ideoloških konceptov in boj za volivce ter v tem smislu agresivnejša narava nacionalističnih in socialnopolitičnih ideologij; konservativni nacionalizem, rasizem, antisemitizem; nestrpnost, nacionalni, rasni in ideološki ekskluzivizem.

Pomen vključevanja vseh slojev prebivalstva v politiko.

Kulturna in socialna nasprotja v Evropi in svetu.

18.2 Slovenci v Avstriji po letu 1870

Srednja Evropa in Avstrija zaostajata v primerjavi z zahodnoevropskim razvojem. Slovenci v tem obdobju: slovenski kmet, slovensko meščanstvo, slovenski izobraženec; slovenski študentje na Dunaju, Gradcu in v Pragi; duhovno in miselno obzorje slovenskega človeka. Politične stranke, delovanje in programi. Propadanje kmetov in obrtnikov in poskusi zaustavitve (Vošnjak, J. E. Krek). Zaostrovanje nacionalnih odnosov: germanizacija, a tudi slovenizacija osrednjega slovenskega teritorija na drugi strani.

19. EVROPA IN SVET "FIN DE SIECLE"

Zmagoslavje in kriza meščanskega optimizma. Vse večje socialne napetosti, migracije.

Nazorske in ideološke zadrege ob koncu 19. stoletja; nova pota filozofije (Nietzsche) in znanosti, odkrivanje človekove psihe in podzavednega (psihoanaliza); literatura in umetnost, impresionizem, dekadenca, simbolizem, ekspresionizem. Vprašanje emancipacije žensk.

Naraščanje vpliva množičnih medijev; nova vloga množice, njena problematizacija. Evropa ni več center sveta: začetek krize evropske samozagledanosti in superiornosti; vzpon ZDA, velika selitev preko Atlantika. Vzpon Japonske; rusko-japonska vojna, začetek vključevanja diplomacije v razreševanje kriznih žarišč.

20. VSE BLIŽE SVETOVNI VOJNI

Boj za vpliv v svetu: zaostritev meddržavnih nacionalnih konfliktov; boj za vpliv v Evropi, na Bližnjem vzhodu in v Afriki (Libija, Maroko). Mednarodna zaveznitva: nove mednarodne interesne zveze; krizna žarišča (poudarek na balkanski krizi in vključenosti Avstro-Ogrske).

20.1 Slovenci pred prvo svetovno vojno

Nenehni zaostanek za Evropo; kriza kmeta in šibkost meščana; Dunaj/ "fin de siecle" in nacionalne kulture. Spremembe v življenju kmeta, vsakdanjiku meščana, podobi mest in podeželja v času od 1850 do 1910.

Slovenski odnos do Avstrije in njenega obstoja: nacionalna in državna zavest Slovencev, Slovenci in Nemci, kdo so nosilci nacionalne zavesti. "Slovanstvo" in "jugoslovanstvo" pred prvo svetovno vojno; habsburška monarhija je za zahodno Evropo porok evropskega ravnotežja.

Četrti letnik

21. PRVA SVETOVNA VOJNA

Razdeljenost Evrope na dva bloka - centralne sile in antanta; iskra iz Sarajeva, medsebojne vojne napovedi in začetne vojaške operacije. Polom pacifizma in delavskega internacionalizma, stališče evropske levice do vojne.

Iluzija o hitrem koncu vojne: oris vojnih operacij do leta 1915 (sumaren oris ob zemljevidu); gibljivo začetno vojskovanje zamenja pozicijska vojna; novodobno orožje, namenjeno množičnemu uničevanju ljudi; Balkan v vojni. Leto 1915 in vstop Italije v vojno; soška fronta.

21.2 Življenje v Evropi med vojno

Totalizacija vojne; prilagajanje gospodarstva vojnim razmeram; vojaki in civili v vojni (umiranje v strelskih jarkih, v rovih pri Verdunu in na Karpatih; pomanjkanje, lakota in bolezni v zaledju). Evropska mesta in podeželje - ženske in otroci kot nadomestna delovna sila.

Širjenje vojne na kopnem in morju 1916-17, vstop ZDA v vojno. Vojna v Aziji in Afriki (ob zemljevidu prikaz glavnih področij konfrontacij). Wilsonove točke in spremembe razmerja sil v letu 1918; premirje in usoda Avstro-Ogrske.

21.3 Revolucionarno vrenje v Rusiji

Socialna in kulturnozgodovinska slika Rusije pred februarско revolucijo (sumaren prikaz); Rusija vre, februarška revolucija v Rusiji; Rusija ostaja v vojni; kratkotrajna vlada meščanstva, boljševizem in njegovo zgledovanje po francoskih revolucionarnih izkušnjah. Boljševiški vzpon na oblast; mirovna gesla oktobrske revolucije, pogajanja v Brest-Litovsku.

21.4 Slovenci med prvo svetovno vojno

Doživljanje vojne, politične razmere; nacionalne zahteve - majniška deklaracija; deklaracijsko gibanje in njegove "jugoslovanske" predstave; hiter konec vojne in razpad A-O prehitita pričakovanja. Nastanek Države Slovencev, Hrvatov in Srbov in njeni problemi. Nastanek Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev.

22. VERSAJSKA EVROPA, EVROPA "NARODOV" IN EVROPA RAVNOTEŽJA

22.1 Pariška mirovna konferenca

Mirovna pogajanja in pariška mirovna konferenca: temeljni problemi; nove države in nove meje - novi zemljevid Evrope; ustanovitev Društva narodov. Stara in nova konfliktna žarišča. Problem francosko-nemške razmejitve. Povojna Avstrija, Čehoslovaška, Finska, Madžarska, Poljska, Rusija; baltiške države.

Rezultati vojne: vprašanje krivde za vojno; velika vojna kot nova bivanjsko-duhovna izkušnja in udarec zahodnemu zaupanju v napredek in moč človeškega razuma, svet po letu 1918 ni več svet izpred leta 1914. Literarne (Hemingway, Remarque, Prežihov Voranc) in druge umetniške upodobitve grozljive vojne izkušnje. Nova razmerja sil v svetu - konec evropske nadvlade.

22.2 Povojni evropski "nered" in iluzije o evropski revoluciji

Ruska neznanka in zaostrovanje razmer v Rusiji; državljanska vojna, revolucionarni ukrepi, nacionalno vprašanje; postopno odstranjevanje boljševiških nasprotnikov; utrditev boljševiške oblasti. Tretja internacionala; raepljenost delavskega gibanja. Revolucija v Nemčiji in na Madžarskem; ali so bile realne možnosti za revolucioniranje zahodne Evrope? Problemi novo nastale turške republike (problem meja, odnos z Grčijo, notranji problemi).

23. KRALJEVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV

Kraljevina SHS v Evropi in na njenem obrobju: kulturnozgodovinske, verske, socialne, gospodarske in politične razlike v novi državi; sestava prebivalstva, mesta in podeželje. Tri prestolnice - Beograd, Ljubljana, Zagreb - in njihov utrip. Na poti k ustavi: eden ali trije narodi, centralizem in federalizem; položaj Albancev, Makedoncev, Muslimanov in manjšin; vidovdanska ustava - vzrok za konflikte. Strankarsko življenje, družbenopolitične raznolikosti.

23.1 Slovenci v Kraljevini SHS

Slovenci v boju za etnične meje - oblikovanje jugoslovansko-avstrijske meje; ozemeljske težnje Italije in jugoslovansko-italijanska meja po prvi svetovni vojni; jugoslovanske meje z ostalimi sosednjimi državami (Madžarsko). Slovenci v Kraljevini SHS: gospodarstvo, politične razmere; šolstvo, univerza, kulturne ustanove in njihov pomen za nacionalni, znanstveni in kulturni razvoj. Slovenci v zamejstvu: v prvi avstrijski republiki, v Italiji in na Madžarskem (nacionalni, politični in kulturni položaj; prizadevanja za ohranitev narodne samobitnosti).

24. ISKANJE NOVEGA RAVNOTEŽJA V EVROPI IN SVETU

24.1 Družbeno-politični sistemi med svetovnjima vojnama

Države meščanskodemokratskega evropskega reda. Nacionalizem in kozmopolitizem. Mussolini in vzpon fašizma v Italiji; Hitler in nastanek nacionalsocializma. Boljševiški sistem - Stalinov totalitarizem. Društvo narodov: prizadevanja za ohranjanje evropskega in svetovnega miru. Izvenevropski svet po prvi svetovni vojni (sumarni prikaz temeljnih problemov ob zemljevidu).

24.2 Razvoj gospodarstva, znanosti in umetnosti

Leta upanja 1924-1929:
Nov gospodarski vzpon: nadaljnja rast industrije; modernizacija kmetijstva, prehrabna industrija; meščanstvo dvajsetih let; vse večja povezanost in odvisnost

gospodarskih razmer v Evropi z razmerami v Ameriki in ostalem svetu.
Povečevanje vloge in pomena komunikacijskih sredstev, novih medijev (radio, film); širjenje obzorja; nove oblike družbenega življenja, množični šport.

Svetovna gospodarska kriza 1929

Polom in pretres v svetovnem gospodarstvu, brezposelnost in socialno-politične posledice krize. Postopno oživljanje in različna dinamika ponovne gospodarske rasti v Evropi po letu 1932; širjenje avtomobilizma; uveljavljanje letalstva v civilnem prometu; podoba evropskih mest (Pariz, London, Berlin, Rim).

Umetnost v dvajsetih in tridesetih letih: meščanska kultura, delavska kultura.
Znanost. Vera, Cerkev in država.

24.3 Nadaljevanje politično-ideoloških zaostroitev in polarizacij

Poraz demokracije v Nemčiji; zmaga nacizma v Nemčiji, Hitler kot kancler in bistvene značilnosti nacionalsocializma. Simpatizerji fašizma (v Franciji, na Portugalskem, v Španiji ...); desnica v srednji Evropi; nemoč meščanskih demokracij.

Kraljeva diktatura in jugoslovanski unitarizem; avtonomistična gibanja v Jugoslaviji; nemoč leve v Jugoslaviji sredi tridesetih let.

24.4 Razcepljenost Evrope sredi tridesetih letih

Pojav Ljudske fronte. Državljanjska vojna v Španiji (med revolucijo in obrambo meščanske demokracije); španska državljanska vojna v očeh evropske demokratične javnosti; sovjetska politika v Španiji.

24.5 Jugoslavija in Slovenci v tridesetih letih

Poskus gospodarske in politične konsolidacije v času Stojadinovićeve vlade; moč in nemoč centralizma.

Hrvaško vprašanje in Banovina Hrvaška; delitev bosansko-hercegovskega ozemlja; hrvaško-srbska nasprotja. Zunanja politika Jugoslavije med vojnama.

Ljudska fronta in levica; razhajanja v levici ob vprašanju razmer v Sovjetski zvezi; meščanske stranke in desnica na Slovenskem.

Revijalno in kulturno življenje na Slovenskem v drugi polovici tridesetih let.

25. NEIZBEŽNOST VOJNE

Vojni naproti; nemške in italijanske teritorialne zahteve; povezovanje fašističnih držav, njihove kršitve versajskega miru (zasedbe tujih ozemelj); anšlus in meje nemškega rajha na Karavankah; München in vprašanje Čehoslovaške; Poljska in poljsko-nemški mejni konflikti; posledice politike popuščanja in nemoči zahodne diplomacije.

Sovjetsko-nemški pakt, nemško-sovjetska razdelitev Poljske; posledice sovjetsko-nemškega pakta za mednarodno delavsko gibanje.

Svet in Jugoslavija ob začetku druge svetovne vojne - kakšno je bilo pred drugo svetovno vojno vedenje prebivalstva o razmerah v Italiji, Nemčiji in o razmerah v Sovjetski zvezi?

26. DRUGA SVETOVNA VOJNA

26.1 Začetek vojne

Vojna v Evropi, nemška in italijanska ekspanzija; Sovjetska zveza kot nemški zaveznik (osvojitve baltičkih držav in vojna proti Finski). Nemška vojna proti evropskemu Zahodu, nevtralne države, srednjeevropska nihanja. ZDA in Japonska. Jugoslavija v letu 1941; Nemško-italijanska ekspanzija v letu 1941; napad na Sovjetsko zvezo. Anglo-ameriško-sovjetsko zavezništvo, protifašistična koalicija.

26.2 Evropa med odporom in kolaboracijo

Odpor in kolaboracija - Francija, Norveška, Nizozemska, Belgija. Različnost razmer v posameznih okupiranih državah; vichyjska Francija. Težave Sovjetske zveze (posledice stalinizma);

26.2.1 Jugoslavija po okupaciji

Razmere v Jugoslaviji, okupacija (nastanek Neodvisne države Hrvatske; jugoslovanska vlada v izgnanstvu; razhod četnikov in partizanov v Srbiji, nacionalna obračunavanja v Neodvisni državi Hrvatski

Razmejitev okupacijskih con in razlike v nemško-italijanskem okupacijskem režimu na Slovenskem; neodločenost slovenskega meščanstva in slovenskih meščanskih strank; nastanek Osvobodilne fronte. Različne oblike okupatorjevega terorja nad civilnim prebivalstvom (koncentracijska taborišča, izgoni, streljanje talcev ...)

Osvobodilni boj na Slovenskem: neizprosni pritisk na nemških zasedbenih področjih in začetki odpora; razmere v Ljubljanski pokrajini - ob oblikovanju odpora se nadaljuje in raste ideološko-politična polarizacija v mestih in na podeželju (ki se je začela v predvojnem obdobju). Stališče meščanskih strank do okupatorja (okupator na Slovenskem skoraj nima pravih simpatizerjev in zaveznikov; meščanske stranke se v Ljubljanski pokrajini odločajo za previdno politiko čakanja in dogovarjanja z okupatorjem); odnos meščanskih strank do oboroženega odpora (želja po politiki čim manjših žrtev, zavračanje OF kot gibanja, ki je pod vplivom komunistov) oblike meščanske z OF nepovezane ilegale. Konflikti in dejanske meje v vsakdanjem življenju so bile neredko manj ostre (marsikdo ni imel svobodne izbire, ampak je postal ujetnik konkretnih razmer ali poteka dogodkov - mobiliziranci v nemško vojsko, pomen okolja in vojnih razmer v posameznih delih Slovenije; vpliv nasilja v vojno vpletenih strani na odločitve posameznikov ...)

Notranja organizacija Osvobodilne fronte, odnosi med ustanovnimi skupinami; socialna sestava prvih partizanskih čet. 26.3 *Obdobje 1942/43* Potek vojnih operacij v Evropi, Afriki in na Daljnem vzhodu (sumaren pregled); bitke, ki so pomenile preobrat (Stalingrad, El Alamein, Midway). Kapitulacija Italije, bitka za Italijo; italijanski odpor proti nemški zasedbi.

26.4 Razmere v Jugoslaviji in na Slovenskem 1942/43

Potek vojnih operacij v Jugoslaviji in zaostrovanje državljanskega spopada; osnove AVNOJ, zasedanje v Bihaču in Jajcu; odnos med jugoslovanskim in slovenskim narodnoosvobodilnim gibanjem. Nasprotja v Osvobodilni fronti, prevlada komunistov in njihova vse večja nesprav-

ljivost (kar ni le slovenski, ampak jugoslovanski in evropski pojav); Dolomitska izjava in posledice za razmere na "terenu" (upoštevanje razlik po pokrajinah). Bratomorni spopad v Sloveniji, komunistične likvidacije, vaške straže. Vprašanje revolucije (problem revolucije in soodvisnost revolucije in osvobodilnega gibanja na Slovenskem in v širšem jugoslovanskem prostoru).

26.5 *Razmere v Jugoslaviji in na Slovenskem po kapitulaciji Italije* Razmere v Jugoslaviji in na Slovenskem po kapitulaciji Italije; patriotizem nacionalizem, antifašizem. Življenje v Ljubljani, Mariboru in drugih (poljubno izbranih) slovenskih mestih v letih 1943/44; Primorska in Trst, prekomorci. Boj za preživetje in boj za ideološko-politične cilje; Rupnikova

Ljubljanska pokrajina; organizacija osvobojenega ozemlja. Kultura, umetnost, izdajateljska dejavnost, časopisje in šolstvo med vojno. Odnos zaveznikov do narodnoosvobodilnega gibanja v Jugoslaviji. Dejanska moč komunistov in njihove socialne ideologije; avnojska načela in njihovo uresničevanje (težnje po centralizaciji, izgrajevanje "ljudske oblasti", komunistični obračun z

nasprotniki); politična emigracija v tujini.

26.6 Poraz Nemčije in njenih zaveznic Potek in sklep vojnih operacij v letih 1944/45 (sumaren prikaz ob zemljevidu). Širjenje sovjetskopoljševističnega vpliva v Evropi in Aziji. Dogovarjanje med zahodnimi zavezniki in Sovjetsko zvezo od Jalte do Potsdama; nasprotja med zavezniki v vojni, začetek novega konflikta (ta ima stare korenine) - hladne vojne in delitve Evrope po "železni zavesi". Posledice atomskega oblaka za Japonsko. **27.**

POVOJNA GEOPOLITIČNA SLIKA EVROPE IN SVETA Združeni narodi, deklaracija Združenih narodov in njen pomen. Mirovna konferenca, razdelitev Nemčije; nova geopolitična slika. Privlačna moč komunizma (velika iluzija ima korenine v tridesetih letih); ideološko-politična polarizacija v Zahodni Evropi. Vprašanje krivde za vojno: Nürnberški proces (v Italiji ni bilo procesov proti fašisti-

čnim krivcem vojne); notranji obračuni v Evropi (Francija proti Franciji, Nizozemska proti Nizozemski, Belgija, Skandinavske države); migracije in preseljevanje manjšin.

Povojna Čehoslovaška, Poljska, Italija, ZDA in Japonska (kratek, sumaren pregled). **27.1**

Jugoslavija leta 1945 Razvoj povojne Jugoslavije v komunistično državo:

narodnoosvobodilni boj kot boj antifašistično opredeljenega ljudstva in kot zmaga komunistov; vojaško-politični položaj ob koncu vojne; upanje v parlamentarno demokracijo in vzpostavitev nove "ljudske" (patijske) oblasti. Obračun z nasprotniki (poboji nasprotnikov brez sodnih procesov) in razne oblike maščevanja (primerjava z zahodno Evropo). **27.2**

Hladna vojna - njene korenine so v drugi svetovni vojni Ameriška pomoč Zahodni Evropi (Marshallov plan). Sovjetska zveza kot ideal in kot katastrofalna deziluzija; kaj Evropa in svet vesta o njej v letih 1948 do 1951. Zaostrovanje ideološke polarizacije, železna zavesa in nastajanje blokov. Razvoj v Aziji - Kitajska; Bližnji vzhod in nastanek Izraela. Širjenje komunizma v Vzhodni Evropi (Čehoslovaška ...) Nastanek dveh nemških držav ter vojaških zvez NATO in Varšavski pakt. Sovjetska zveza postane atomska sila (eksplozija prve sovjetske atomske bombe, julij 1949); poizkusi s hidrogenskimi bombami; začetek nenehne nevarnosti jedrskega spopada katastrofalnih razsežnosti. **27.3** *Povojne gospodarske in družbeno-politične razmere v Jugoslaviji* Povojne gospodarske in družbene razmere: veliki optimizem in dejanska stvarnost; ustava in nacionalno vprašanje; obračunavanje s političnimi nasprotniki (procesu proti meščanskim demokratom, obračunavanje s komunisti iz lastnih vrst - dachauski

procesu).

Problemi naših meja po drugi svetovni vojni: urejanje mejnih vprašanj na pariški mirovni konferenci (meja z Italijo in Avstrijo).

Titove in jugoslovanske ambicije po širitvi jugoslovanskega komunističnega vpliva v Grčijo, Albanijo, Bolgarijo, vendar istočasna privrženost sovjetskemu vzorom (kolektivizacija); leto 1948 - prelom s Sovjetsko zvezo in informbirojska kriza; izolacija Jugoslavije; groba notranja diferenciacija, Goli otok.

27.4 Svet v petdesetih letih

Poglabljanje svetovnih nasprotij in naraščanje protikomunističnega vzdušja na Zahodu; korejska vojna. Stalinova smrt in boj za njegovo dediščino, vprašanje destalinizacije; opozicija (znotraj in zunaj komunistične partije) v vzhodno-evropskih komunističnih državah; množični odpori sovjetizaciji (Berlin 1953, Madžarska in Poljska 1956).

Povojna Kitajska. Izrael in arabske države.

Poskus obnovitve francoske oblasti v Indokini, začetki boja za samostojni Vietnam.

Težnje ZDA po svetovni dominaciji (mkartizem), razočaranje mlade generacije.

Smeri v moderni umetnosti po letu 1945 (sumarno). Kultura in umetnost petdesetih let; ameriški način življenja vse močnejše vpliva na življenje v Zahodni Evropi (Elvis

Presley).

Dosežki vesoljske tehnike (prvi umetni satelit - SPUTNIK, 1957); začetek tekmovanja v prodiranju v vesolje; novo obdobje v zračnem prometu. Pojav in vpliv novega množičnega medija - televizije; problemi informacijske družbe.

27.5 Jugoslavija v petdesetih letih

Iskanje novega družbeno-političnega modela po prelomu s Sovjetsko zvezo: samoupravljanje in komunistična država; centralizem in federalizem (prvi znaki oživiljanja nacionalnih nasprotij); opozicija, spor z Djilasom.

Gospodarski in družbeni razvoj (industrializacija in destrukcija kmetijstva, urbanizacija in modernizacija mest). Odpiranje in obračanje Jugoslavije v svet v petdesetih letih.

Umetnost in kulturno življenje; pojav kritičnoopozicijskih revij.

27.6 Evropa in svet od začetka šestdesetih let

Zahodna Evropa na začetku poti v evropsko integracijo.

Zaostritev odnosov med ZDA in Sovjetsko zvezo (berlinski zid, kubanska kriza). Dekolonizacija; poglobljanje nasprotij med razvitim in nerazvitim svetom, med vzhodnim in zahodnim blokom.

Tretji svet in neuvrščenost kot iskanje alternativne poti med blokoma.

ZDA: rasizem - vprašanje dejanske enakopravnosti črncev in Indijancev (Martin Luther-King). Nemirne ameriške in evropske univerze; rast intelektualne študentske opozicije; leto 1968 v Evropi in ZDA (študentski nemiri, "otroci cvetja", rock in upor mlade generacije).

Okupacija Čehoslovaške in poslednji poskus "homogenizacije" vzhodnoevropskega komunizma.

27.7 Jugoslavija v šestdesetih letih

Nadaljevanje liberalizacije in zaostrovanje notranjih protislovij v začetku šestdesetih let: ustava leta 1963, nasprotja med federacijo in republikami, kritična inteligenca Brionski plenum in obračun z Rankovićem, postopna demokratizacija in revolt leta 1968.

Gospodarska reforma leta 1965: značilnosti reforme, brezposelnost in odhajanje na delo v tujino; rast potrošništva, rast standarda in revščine; odpiranje meja.

Nacionalne in socialne polarizacije v Jugoslaviji 1968-1972: zamujena priložnost za globljo reformo, poskus obnove partijske države; dvojnost sistema po letu 1974 (decentralizirana samoupravna Jugoslavija in vladajoča Zveza komunistov).

27.8 Osnovne poteze razvoja v sedemdesetih in osemdesetih letih

Ameriški izziv, integracija Evrope in njene težave. Krepitev Zahodne Nemčije in vzpon Japonske. Kriza vzhodnega bloka in komunizma, Sovjetska zveza ne more več obvladovati Vzhodne Evrope (opozicija na Madžarskem, Poljskem, Vzhodni Nemčiji).

Gorbačov, glasnost in perestrojka, padec berlinskega zidu in združitve Nemčije; zlom komunizma v vzhodnoevropskih državah (Romunija, Poljska, Češko-Slovaška, Bolgarija, Albanija).

27.9 Jugoslavija po Titu in njen razpad

Jugoslavija po letu 1980: gospodarska, družbena in politična kriza, demonstracije na Kosovu 1981 - znak zaostrovanja se nacionalne polarizacije; zadolženost Jugoslavije, poskus obvladovanja krize s težnjo po novi učinkovitejši centralizaciji. Zahteve in

nasprotja po reviziji ustave iz leta 1974.

Poskusi centralizacije šolstva, znanosti in kulture ter slovensko-hrvaško nasprotovanje; razpad jugoslovanske pisateljske organizacije zaradi zaostrenih političnih razhajanj.

Memorandum srbske akademije, nemirno Kosovo, odprava avtonomije v Vojvodini in na Kosovu. Slovenske zahteve po konfederalizmu (slovenski izobraženci in 57. številka Nove revije, načrt slovenskih pisateljev za novo ustavo).

Oblikovanje slovensko-hrvaškega konfederativnega (v zahodnem delu) in centralistično usmerjenega bloka (v vzhodnem delu Jugoslavije); vojaški poseg na Kosovu; neuspeli poskus Markovičevih reform; kronologija razpadanja Jugoslavije 1989-1991. Osamosvojitve Slovenije, Hrvaške, Bosne in Hercegovine ter Makedonije.

28. SODOBNI SVET IN NJEGOVA PROTISLOVJA

Protislovja: sever-jug, vzhod-zahod, bogati-revni, lačni-siti; onesnaženo okolje (problem odpadkov, prenaseljenost planeta). Problemi sodobne demokracije in njenega razvoja.

Moč tehnologije, vseobsegajoča moč sodobne države, moč manipulacije. V kolikšni meri je sodobni svet povezan s preteklostjo, je res mogoče govoriti o koncu zgodovine? Sodobni svet živi mnogo bolj povezan s preteklostjo, kot se to zdi na prvi pogled, kar med drugim kažejo prav nasprotja na področjih nekdanje Jugoslavije in Sovjetske zveze ter v državah Srednje Evrope.

1.2. 2 Operativni cilji predmeta

1. letnik

ZGODOVINA

Operativni cilji	Ključne teme	Povezave
Dijak: - zna zgodovinska dogajanja, pojave in procese postaviti v čas in prostor - utemelji, zakaj mora biti vsak dogodek, pojav ali proces časovno in prostorsko opredeljen (konkretnost, spremenljivost zgodovinskega časa in prostora) - razvrsti v pravilnem kronološkem zaporedju velika zgodovinska obdobja - pojasni pomen zgodovinskih virov za zgodovinska spoznanja, spoznava vrste virov in zgodovinarjevo delo - spozna pomen zbiranja, varovanja in proučevanja zgodovinskih virov in pomen pomožnih zgodovinskih ved - spoznava zgodovino kot družbeno znanost in učni predmet	Čas in prostor - temeljni določili človeka in družbe Pot k zgodovinski resnici	

PODOBE IZ PRAZGODOVINE

- s pomočjo zgodovinskega zemljevida pojasni nastanek človeka in njegovo	Paleolitske, mezolitske in neolitske kulture	
--	--	--

<p>razširjenje po svetu; ob tem spozna različna gledanja (tudi verska) na nastanek človeka</p> <ul style="list-style-type: none"> - ob slikovnem gradivu ostankov materialne kulture (obisk muzeja) pojasni "gospodarske dejavnosti" in glavne dosežke ljudi v posameznih obdobjih kamene dobe - primerja tehniko izdelave orodja v paleolitu in neolitu, sklepa o napredku in spremembah v načinu življenja (prehrana, bivališča, prvo poljedelstvo živinoreja, lončarstvo) - opredeli značilnosti življenja v rodu (organizacija, odločanje, vloga moških, žensk in otrok) - pojasni pomen odkritja in uporabe kovin v gospodarstvu in v vsakdanjem življenju - navede in pojasni razloge za nastajanje razlik v premoženju, družbeni moči in ugledu, razloži spremembe v družbeni organizaciji, odločanju in družbeni vlogi moških - ob slikovnem gradivu spoznava materialno in duhovno kulturo v posameznih obdobjih prazgodovine - analizira zemljevid ter poišče večja arheološka najdišča posameznih prazgodovinskih dob na našem ozemlju in sklepa o poseljenosti prostora - ob slikovnem gradivu spoznava ustvarjalne dosežke ljudi v prazgodovinskih dobah na našem ozemlju 	<p>Življenje v kovinskih dobah</p> <p>Duhovni svet človeka</p> <p>Naši kraji v prazgodovini</p>	<p>muzej</p> <p>umetnost</p> <p>obisk lokalnega muzeja</p>
---	---	--

ZGODNJE VISOKE KULTURE

<ul style="list-style-type: none"> - s pomočjo kronološke tabele in zemljevida opredeli čas in prostor prvih civilizacij, njihovega vzpona in padca - ugotovi vpliv naravnih in drugih (zlasti gospodarskih) dejavnikov na začetek prvih civilizacij ob velikih rekah - pojasni značilnosti in pomen irigacijskega poljedelstva (na primeru Egipta ali Mezopotamije) - ob zemljevidu poda sumaren pregled razvoja posameznih civilizacij (civilizacijskih območij: Egipt, Mezopotamija, Fenicija, Izrael, Indija, Kitajska) - primerja gospodarski razvoj posameznih orientalnih družb in poišče razlike in posebnosti - razloži državno organizacijo in vzroke za različnost - ob slikovnem gradivu in besedilih razloži družbeno podobo (razslojenost), življenje, delo in položaj pripadnikov različnih družbenih skupin (vladar, 	<p>Začetki in razvoj prvih civilizacij</p> <p>Izbrane podobe iz življenja po civilizacijsko-kulturnih območjih</p>	
---	--	--

<p>ca političnih tvorb -polis, navede in pojasni značilnosti mestnih držav (težnje po doseganju avtarkije, avtonomije)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ob zemljevidu prikaže naravne pogoje in možnosti razvoja Aten; pojasni spreminjanje atenske gospodarske, socialne in politične podobe - ob odlomkih besedil spozna in ovrednoti pomen Solonovih reform pri reševanju gospodarske in politične krize - ob besedilih samostojno pridobiva vedenja o novih oblikah ustavne ureditve Aten od timokracije do do demokracije Periklejeve dobe - ob odlomkih (Herodot, Plutarh, Ksenofon, Tukidides ...) spozna življenje, pravne, moralne in občečloveške vrednote in jih primerja z današnjimi - spozna grški odnos do svobode in do zaslužnih mož - izpostavi posebnost špartanske polis, (tradicionalna vojaška skupnost, aristokratska ureditev) - primerja gospodarstvo, družbo in politično ureditev v Atenah in Šparti - primerja vsakdanje življenje posameznih družbenih skupin v grških polis in zapiše ugotovitve - ob zemljevidu ponovi podatke o nastanku in obsegu perzijske države, spozna njeno ureditev in vzroke za vojno z grškimi polis - ob odlomkih iz Herodotovih zgodb spozna meddržavne odnose, različna stališča in dileme pri odločitvah - ob zemljevidu kratko opiše potek vojne, grško obrambo in odnos do svobode (neenotnost stališč do Perzijcev; problem strategije) in spozna družbene spremembe v tem času (uveljavljanje meščanov) - pojasni vzroke in posledice atensko-špartanskih nasprotij po vojnah s Perzijci - navede najvidnejše dosežke Grkov na področju znanosti, arhitekture, slikarstva in književnosti - ob odlomkih (Herodot, Tukidid) spozna razvoj zgodovinopisja in ovrednoti njegovo vlogo - ovrednoti pomen grške filozofije in kulture za prihodnji razvoj evropske duhovne kulture in političnih ustanov - pojasni pogoje za uresničevanje pan- 	<ul style="list-style-type: none"> • Atenska polis <p>Delo z zgodovinskimi besedili</p> <ul style="list-style-type: none"> • Šparta • Grško-perzijske vojne in grški odnos do svobode • Grška kulturna zapuščina <p>Država Aleksandra Makedon-</p>	<p>grški in latinski jezik</p> <p>SL-književnost (1. l.) umetnost</p> <p>latinski jezik, grški jezik</p>
--	---	--

<p>helenske politike (novo obdobje vojaške taktike, oslabelost grških polis) in njene posledice</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizira zemljevid in prikaže nastanek makedonskega imperija (težnje Aleksandra Velikega po odkrivanju in osvajanju sveta) - ovrednoti pomen Aleksandrove države pri spajanju in prepletanju različnih kultur Vzhoda in Zahoda; razloži značilnosti in pomen helenistične kulture (znanost, umetnost, urbanizem, muzeji in knjižnice) - pojasni gospodarski razvoj v obdobju helenizma 	<p>skega - obdobje helenizma</p>	<p>grški in latinski jezik</p>
---	----------------------------------	--------------------------------

RIMLJANI

<ul style="list-style-type: none"> - ob zemljevidu razloži etnično in kulturno podobo Apeninskega polotoka pred nastankom rimske države - spozna značilnosti etruščanske kulture in vpliv grške in etruščanske kulture na rimski razvoj - se seznanj z ustanovitvijo Rima (razlika med ljudskim sporočilom in ugotovitvami arheologije) - opiše strukturo in organizacijo rimske družbe v najstarejšem obdobju (pojmi: družina-familia, rod-gens, bratstvo-kuria, pleme-tribus, populus romanus) - pojasni položaj patricijev in plebejcev (naraščajočo vlogo plebejcev, boj za politično enakopravnost) - navede najpomembnejše oblastne organe rimske republike in njihove pristojnosti (konzulat, senat, centurijska skupščina, ljudski tribunat, ljudska skupščina) in opiše razloge in pomen kodifikacije prava - analizira zemljevid in prikaže širjenje rimske nadoblasti po Apeninskem polotoku in v Sredozemlje - pojasni odnos Rima do zasedenih ozemelj na Apeninskem polotoku in do provinc (odnos do zemlje in prebivalstva, značilnosti uprave, spopad in simbioza kultur) - utemelji gospodarske, družbene, politične in kulturne posledice nenehnih vojn - ob odlomkih (Plutarh, Polibios, Petronij) spoznava velike socialne razlike v rimski družbi, etične vrednote in politična nasprotja - pojasni različne vzroke in posledice propadanja rimskega kmečkega prebivalstva in sklepa o gospodarski 	<p>Apeninski polotok in njegovi prebivalci</p> <p>Nastanek Rima in čas rimskih kraljev</p> <p>Rimska republika:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oblastni temelji • Razvoj rimske države v imperij • Socialna nasprotja in poskusi reform 	<p>latinski jezik</p> <p>latinski jezik</p>
--	--	---

in politični krizi ter njenih posledicah
- pojasni značilnosti in problem agrarno-socialnih (brata Grakh) ter vojaških reform (Marij, Sula)

- ob odlomkih antičnega zgodovino-pisja pridobiva vedenja o bogastvu in revščini, vzrokih in posledicah "boja za oblast", pravnih, moralnih in etičnih vrednotah in dilemah

- spoznava odnos do življenja

- na primeru J. Cezarja spoznava vlogo osebnosti v zgodovini, vlogo Cezarja v njegovi dobi in njegovo zapuščino (Julijske Alpe, koledar, cesar, literatura, pregovori ...)

- pojasni vlogo retorike kot oblike komuniciranja z ljudmi in pri oblikovanju javnega mnenja in vplivih na politične odločitve (Ciceron ...)

- navede in pojasni vzroke za nastanek nove oblike vladavine - triumvirat

- opiše značilnosti Cezarjeve diktature;

- pojasni razmere, ki so vodile v oblikovanje drugega triumvirata in v novo državljansko vojno

- razloži značilnosti Oktavijanove vladavine (navidezna ohranitev republike, princeps prvi med enakimi, kopičenje republikanskih služb v osebi princepsa, poenotenje imperija in upravljanja provinc, širjenje državljanskih pravic, omilitev družbenih napetosti; vojska in uradništvo, glavna opora princepsa; zunanja politika)

- analizira zemljevid rimskega imperija v 1. stoletju po Kr. in ugotovi obseg (meje na S, Z, J in V)

- razloži pojem romanizacija, navede glavne nosilce njenega širjenja in poišče razloge in posledice za razlike v intenzivnosti romanizacije med vzhodnimi in zahodnimi provincami

- razloži možnosti gospodarskega razvoja v Avgustovem obdobju in opiše nastanek novih socialnih skupin

- ob virih opiše družbeni položaj in vsakdanje življenje različnih socialnih slojev v mestu (bogataši, reveži, osvobodenci, sužnji) in na podeželju (latifundisti, kmetje, koloni, sužnji)

- pojasni namen in pomen cirkusov in amfiteatrov - klica "panem et circenses"

- spozna vplive etruščanske in grške religije na rimsko

Delo z zgodovinskimi besedili - rimska republika v antičnem zgodovino-pisju

latinski jezik

latinski jezik

latinski jezik

Cezar in začetek propadanja republikanskih institucij

Rimsko cesarstvo-principat:

- Avgustov principat

- Iz življenja Rimljanov

latinski jezik

Rimski svet bogov, znanosti in kulture

SL-književnost (1.1.)
latinski jezik

<p>Evropi in Aziji</p> <ul style="list-style-type: none"> - pojasni vzroke za preseljevanje ljudstev (Huni, Germani, Slovani, Avari) - navede in pojasni posledice preseljevanja (gospodarske, družbeno-politične in kulturne) in odnose med starimi in novimi naseljenci - ob zemljevidu razloži novo politično podobo Evrope (nove države) po germanskih in slovanskih selitvah - pojasni družbeni razvoj Frankov po naselitvi v Galijo (stapljanje elementov stare in nove družbe, razvoj v najmočnejšo "barbarsko državo" na ozemlju zahodnega rimskega imperija) - pojsni postopno nastajanje fevdalnih odnosov in podložniških razmerij - pojasni razloge za začasni gospodarski in kulturni zastoj evropskega Zahoda po propadu zahodnorimskega cesarstva (čeprav trgovski in obrtni stiki z Vzhodom v merovinškem obdobju niso povsem zamrli) - razloži nastajanje in značilnosti fevdalne družbene hierarhije, tipične za frankovski tip fevdalizma - opiše osnovne značilnosti karolinške države (kralj-cesar; uprava in vojska meje - do kod je segal frankovski vpliv; družbeno-stanovska in vojaško-politična hierarhija) - razloži vlogo Cerkve v zgodnjem srednjem veku - pozna temeljne značilnosti karolinške renesanse (prenova duhovnega življenja; srednjeveška pismenost in šolstvo; arhitektura; samostanske šole v krščanskem svetu) - navede razloge in posledice razpada karolinškega cesarstva (politična drobitev Evrope; uspešni vpadi "novih ljudstev Madžari, Vikingi, Saraceni ") - navede razloge, ki so Bizancu omogočili brez večjih izgub preživeti prve "velike selitve ljudstev" in razloži vzpon Bizanca v času cesarja Justinijana (razvoj v sredozemsko velesilo, teme, despotizem, cezarpapizem, zakonik, kultura) - ob odlomkih iz Prokopija spoznava življenje na bizantinskem cesarskem dvoru (politika, spletke, konflikt starih in novih vrednot - Ali je Bizanc še Rim ali se je z 	<p><i>Trije duhovnocivilizacijski krogi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Evropski zahod 5. - 8. stol. <p>Evropa v karolinškem obdobju:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Novi gospodarski temelji • Karolinška država <p>Karolinška renesansa</p> <p>Razpad karolinškega cesarstva</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bizanc v času Justinijana <p>Soočanje starega in novega</p>	<p>latinski jezik</p>
---	--	-----------------------

<p>Justinijanom končala antika?) - spozna razliko med hotenjem in rezultati obnovitve "Rima"</p> <p>- analizira zemljevid in opredeli prostor "prednikov južnih Slovanov" (Hrvatov, Srbov, slovanskih Makedoncev) in njihovih zgodnjih državnih jeder</p> <p>- ob zemljevidu opredeli domovino Arabcev in pojasni značilnosti življenja pred nastankom države pojasni začetek islama in njegov pomen v takratnem arabskem svetu</p> <p>- ob zemljevidu razloži širjenje islama, (arabska osvajanja, spremembe v sredoziemskem prostoru, odnos do podrejenih ljudstev, njihove vere in kulture)</p> <p>- ob slikovnem gradivu in odlomkih besedil spozna značilnosti arabske kulture (nadaljevanje vzhodnorimskih izročil, prenos znanstvenega bogastva antike) in navede dosežke na področju znanosti in ladijske tehnike</p> <p>- analizira zemljevid in prikaže naselitveni prostor "prednikov" Slovencev in pojasni nastanek in razvojne značilnosti Karantanije (družba, organizacija gospodarstvo, nastajanje fevdalnih odnosov)</p> <p>- pojasni širjenje krščanstva in navede cerkvena središča (Salzburg, Oglej, samostani), pomembna za širjenje krščanstva</p> <p>- pojasni zgodovinske okoliščine, ki so povzročile izgubo karantanske samostojnosti</p> <p>- označi zgodovinske okoliščine nastanka Spodnje Panonije in ovrednoti misijonsko delo Cirila, Metoda in njihovih učencev na verskem ter kulturnem področju</p> <p>- ob odlomkih Pavla Dijakona spozna primer dvojezičnega srednjeveškega teksta in odnos med Langobardi in Alpskimi Slovani</p> <p>- ob besedilih spozna politične spremembe v Karantaniji</p> <p>- ob zemljevidu opredeli naselitveni prostor zahodnih in vzhodnih Slovanov (Moravci, Čehi, Poljaki, Rusi) in izpostavi vlogo Rima in Carigrada pri širjenju krščanstva</p> <p>- ob tematskem zemljevidu poda sumarni pregled razvoja Evropejcem znanih</p>	<p>Južni Slovani na Balkanskem polotoku</p> <ul style="list-style-type: none"> • Islam in Arabci, arabska kultura <p>Med Slovani v Vzhodnih Alpah</p> <p>Naselitveni prostor Slovanov (zahodnih in vzhodnih)</p> <p>Izvenevropski svet (Kitajska, Afrika, Srednja Amerika)</p>	<p>SL-književnost (1.1.)</p> <p>SL-književnost (1.1. - Brižinski spomeniki)</p> <p>latinski jezik</p>
--	---	---

in manj znanih področij v drugi polovici prvega tisočletja (Kitajska, Afrika, Srednja Amerika)

EVROPA IN SVET V VISOKEM IN POZNEM SREDNJEM VEKU

- razloži politični zemljevid Evrope po razpadu frankovske države
- poda sumaren pregled razvoja zahodnoevropskih držav v času od 10. do 12. stoletja (Anglija, Francija, Španija)
- razloži pojem fevdalna razcepljenost
- analizira zgodovinski zemljevid in politično podobo Nemčije ter Italije
- vrednoti gospodarski pomen severno-italijanskih mest
- analizira zemljevid in opredeli začetek slovanskih držav (Češka, Poljska, Kijevska Rusija) in Ogrske ter pojasni temeljne značilnosti njihovega razvoja (odnos s sosedi, notranje razmere)
- analizira zgodovinski zemljevid, ugotovi teritorialni obseg Bizanca, navede in pojasni temeljne značilnosti razvoja (proniarski sistem, zunanja nevarnost)
- spozna pomen bizantinske kulture in vlogo Bizanca v srednjem veku
- ob zemljevidu pojasni osamosvojitvene težnje južnih Slovanov in razmere, ki so omogočile nastanek južnoslovanskih držav
- ob zgodovinskem zemljevidu in časovnih preglednicah spozna sočasna dogajanja (glede na evropsko zgodovino) v Aziji (Kitajska, Indija, Japonska) in Srednji Ameriki
- ob slikah in virih opiše položaj podložnika
- razloži napredek kmetijske tehnike in ovrednoti uveljavljanje natriletnega kolobarjenja
- pozna prednosti odpravljanja pridvornega gospodarstva in oblikovanja kmetij
- pojasni vlogo plemstva in duhovščine (različna struktura, različen položaj in vloga, vpliv na državno politiko)
- ob slikovnem gradivu opiše življenje na gradovih
- pojasni cerkveni razkol in oblikovanje zahodne - katoliške ter vzhodne - pravoslavne Cerkve in ve, kje je bilo njuno stičišče
- pojasni kulturno, politično in gospodar-

Evropa in svet od 10. do 12. stoletja:

- Zahodna Evropa
- Vzhodna Evropa
- Bizanc in Jugovzhodna Evropa
- Izvenevropski svet
- Podeželje - tridelna shema evropske družbe
- Cerkev (vloga, shizma, meništvo), investiturni boj, križarske vojne)

- analizira zgodovinski zemljevid in pojasni politično podobo Balkanskega polotoka pred širjenjem osmanskega imperija
- ob zemljevidu konkretizira osmansko ekspanzijo na Balkan in v Srednje Podonavje
- navede in pojasni posledice širjenja osmanske nadoblasti (etnične, verske, kulturne ...)
- razloži pojem agrarna kolonizacija (notranja in zunanja) in pogoje, ki so omogočili njeno izvajanje in širjenje življenjskega prostora
- navede in pojasni gospodarske, etnične in politične posledice kolonizacije v evropskem prostoru
- ob odlomkih besedil spozna posledice kuge - "črne smrti" - v populacijskem razvoju 14. in 15. stoletja
- navede in pojasni bistvene vzroke socialnih in verskih gibanj, razloži pojem herezija in navede najbolj znane verske sekte (Katari, Valdenci, Albižani, lollardi ...) in gibanja v katoliški Cerkvi (dominikanci, frančiškani)
- spozna razmere v katoliški Cerkvi (shizma) in pojasni vzroke vse pogostejših meščanskih zahtev po reformi Cerkve (Wiclif, Hus)
- pojasni odpravljanje feodalno-politične razcepljenosti in krepitev centralne (kraljeve) oblasti v zahodni Evropi
- na konkretnem primeru (Francija ali Anglija, Španija) pojasni delitev oblasti med monarhom in stanov, navede in pojasni pristojnosti stanov
- pojasni, zakaj v Nemčiji ni prišlo do centralizacije državne oblasti in navede posledice utrjevanja moči velikih feodalcev
- ovrednoti spremenjen odnos do znanja
- navede glavne tehnične izboljšave in izume med 14. in 16. stoletjem in pojasni njihov dolgoročni vpliv na razvoj in na življenje ljudi
- ovrednoti pomen odkritja tiska za širjenje tiskane besede, misli in znanja
- razloži značilnosti založništva in manufaktur - zgodnje kapitalističnih oblik proizvodnje
- spozna razloge, ki so sprožili socialno

- Etnična, socialna in duhovna podoba južnoslovanskega sveta
- Populacijski in gospodarski vzpon Evrope do 14. st.
- Kriza Cerkve in papeštva v 14. in 15. stoletju
- Kraljestva in razvoj Evrope v Evropo držav
- Spremembe v duhovnem obzorju, napredek tehnike, izumi, tisk

<p>diferenciacijo na podeželju in vrednoti vključevanje kmeta v podeželjsko trgovino</p> <ul style="list-style-type: none"> - ob zemljevidu razloži pojem "Velika Karantanija", našteje pomembnejše plemiške rodbine in pojasni nastanek slovenskih historičnih dežel; razloži vzpon in propad grofov Celjskih in razširitev habsburške oblasti na večji de slovenskega ozemlja - ob zgodovinskem zemljevidu razbere, katero slovensko ozemlje je bilo pod Habsburžani, katero v okviru Beneške republike in Ogrske - razloži posamezne faze srednjeveške agrarne kolonizacije na Slovenskem - pojasni pomen srednjeveške kolonizacije na Slovenskem in različne spremembe, ki jih je povzročila v slovenskem prostoru - ovrednoti nastajanje mest na Slovenskem - pozna kulturno življenje v tem času in spozna najpomembnejše srednjeveške spomenike na Slovenskem 	<ul style="list-style-type: none"> • Slovenci v visokem srednjem veku 	<p>umetnost</p>
--	--	-----------------

EVROPA IN SVET NA PREHODU IZ SREDNJEGA V NOVI VEK

<ul style="list-style-type: none"> - ob zgodovinskem zemljevidu prikaže vedenje Evropejcev o drugih celinah (pa tudi o Evropi) v srednjem veku - s problemskim pristopom spozna razvoj astronomije (različni pogledi in vedenja o Zemlji in vesolju, "središčih" sveta) od Babilona do humanistov - pojasni vzroke in pogoje za "geografska odkritja" - razloži evropsko osvajanje novega sveta - pojasni pomen in posledice odkritij čezmorskih dežel za novo odkrite dežele in za dežele, ki so odkrivate svet - pojasni vpliv antične miselnosti na nastanek in razvoj humanizma - razloži značilnosti nove evropske miselnosti - ob slikovnem gradivu spozna značilnosti renesančne umetnosti - pojasni vpliv humanizma na razvoj znanosti (politične in socialne teorije moderne naravoslovne znanosti - od Kopernika do Galileia - medicina) - spozna radikalne kritike fevdalnih razmer in Cerkve (Hutten in E. Rotterdamski - ob slikovnem gradivu spoznava 	<p>Iskanje poti v Azijo in novo pojmovanje prekomorskega sveta</p> <p>Humanizem in renesansa v Evropi in na Slovenskem</p> <p>Renesansa na Sloven-</p>	<p>SL-književnost latinski jezik</p>
---	--	--

<p>najpomembnejše renesančne spomenike na Slovenskem in spremenjene življenjske navade plemstva in meščanstva</p>	<p>skem</p>	
<p>- ob odlomkih S. Herbersteina spoznava primer diplomata in diplomacije ter misleno obzorje slovenskega izobraženca plemiškega rodu</p>		
<p>- pojasni politični položaj in družbene razmere v državi Karla V. Habsburškega v 16. stoletju</p> <p>- opiše politične in gospodarske razmere v Evropi v 16. stoletju (inflacija, kuga, socialna diferenciacija, ograjevanje) in sklepa o vzrokih krize in poglobljanju socialnih nasprotij</p> <p>- navede različne smeri reformacije in primerja njihove zahteve (deželno knežja, husitska, zvinglijanska, kalvinska, anglikanska)</p> <p>- pozna gospodarske in družbene osnove kmečkih uporov v Evropi</p>	<p>Reformacija in kmečki upori</p>	
<p>- obrazloži pojem protireformacija, navede in pojasni značilnosti duhovne prenovne Cerkve</p> <p>- navede in pojasni posledice obsežnih in dolgorajnih verskih vojn za Evropo;</p> <p>- ob zemljevidu pojasni spremenjeno versko podobo Evrope</p>	<p>Protireformacija in nov duhovno-politični zemljevid Evrope</p>	
<p>- ob zemljevidu prikaže čas osvobajanja Rusije izpod tatarske oblasti in njen teritorialni razvoj do 18. stoletja</p> <p>- pojasni nastanek centralizirane oblasti in carskega absolutizma</p> <p>- primerja položaj kmeta v Rusiji in zahodni Evropi</p> <p>- pojasni pomen reform Petra Velikega</p>	<p>Rusija v času od 14. do 17. stoletja</p>	
<p>- ponovi podatke o gospodarski podobi slovenskega podeželja, opredeli pomen nastajanja novih socialnih slojev in opiše življenjski vsakdanjik različnih socialnih slojev</p> <p>- primerja vzroke, zahteve in organizacijo največjih kmečkih uporov in izpostavi kvalitativno rast kmečkih uporov</p> <p>- ob zemljevidu razloži razširjenost reformacije na Slovenskem in odnos deželnega kneza in stanov do protestantizma</p> <p>- ovrednoti pomen reformacije za Slovence</p>	<p>Slovenske dežele v 15. in 16. stoletju</p>	<p>SL-knjiž., 1. l.</p>

<ul style="list-style-type: none"> - ob zemljevidu pojasni turške vpade na Slovensko in njihove posledice ter oblikovanje sistema protiturške obrambe v notranjeavstrijskih deželah - ob zgodovinskem zemljevidu ugotovi, katero slovensko etnično ozemlje je bilo od 15. stoletja pod Beneško republiko; vrednoti delovanje Petra Vergerija 	<p>Slovinci v Beneški republici</p>	
--	-------------------------------------	--

EVROPA IN SVET OD 16. DO 18. STOLETJA

<ul style="list-style-type: none"> - pojasni vlogo pravi in zakonodaje v življenju posameznika in skupnosti - s problemskim pristopom spozna razvoj prava in političnih institucij od prvih vladarskih zapisov, grško-helenistične in rimske zakonodaje do začetka modernih meščanskih družb (položaj človeka, pripadnika različnih socialnih slojev, položaj vladarja, medsebojni odnosi, družina, vzgoja otrok) - loči pojem državni stanovi od pojma parlament - ob odlomkih iz srednjeveških mestnih statutih spozna pravno urejenost in vsakdanje življenje - pojasni razvoj trgovine po odkritjih čezmorskega sveta (prenos težišč gospodarskega razvoja iz Sredozemlja na Atlantik; gospodarski dvig Nizozemske in Anglije) - razloži pojem borza - ovrednoti nizozemsko osvobodilno vojno za razvoj Nizozemske v svetovno pomorsko in gospodarsko silo; - pojasni angleški gospodarski in politični razvoj v 17. stoletju - razloži pojem absolutizem in razmere, ki so omogočile njegovo uveljavitev v nekaterih evropskih državah - navede in pojasni značilnosti absolutne vladavine Ludvika XIV. in sklepa o posledicah za razvoj Francije - razloži pojma mekantilizem in fiziokratizem - pojasni uveljavljanje Avstrije kot samostojne celote v nemškem cesarstvu (moderniziranje uprave, centralni uradi, dvorna pisarna, dvorni vojni svet; odpor proti centralizmu in absolutizmu - oceni vlogo Avstrije v protiturški ob- 	<p>Pravo in politične institucije</p> <p>latinski jezik</p> <p>Začetki modernih meščanskih družb (Nizozemska, Anglija)</p> <p>Absolutizem: (Francija - Ludvika XIV.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Začetek moderne Avstrije in njen razvoj do srede 18. stoletja 	
---	---	--

- rambi Srednje Evrope in Dunaja v 2. polovici 17. stoletja in pojasni razloge za nastanek vojnih krajin
- opiše položaj krajišnikov - prve habsburške stalne vojske (ne le za obrambo pred Turki)
 - ob zemljevidu ugotovi širjenje Avstrije v Podonavje in na Balkan v začetku 18. stoletja
 - pojasni uveljavljanje merkantilizma v habsburški monarhiji (Trst in Reka - svobodni pristanišči)
 - opredeli pojave, ki so zaznamovali življenje Slovencev v 17. in 18. stoletju (nadaljevanje kmečkih nemirov; socialna diferenciacija, čarovniški procesi)
 - pojasni uveljavljanje zgodnjega kapitalizma na Slovenskem (rudarstvo, fužinarstvo, trgovina)
 - ob slikovnem gradivu in besedilih spozna značilnost in pomen kulturnega življenja v času baroka (Academia Operosorum Labacensium, jezuiti in šolstvo)
 - ob slikovnem gradivu pojasni značilnosti baročne umetnosti
 - **ob odlomkih iz Slave vojvodine Kranjske spozna, da je to delo zgodovinski vir o življenju na Slovenskem**
 - **spozna miselno obzorje slovenskega izobraženca tistega časa**
 - pojasni pojma racionalizem in razsvetljenstvo
 - pojasni pomen razsvetljenjskih idej: naravno pravo; naravne človekove pravice; svoboda mišljenja in vere; svoboda razpolaganja z lastnino; enakost pred zakonom; toleranca, ločitev vej državne oblasti
 - spozna vpliv razsvetljenstva na: vzgojne metode; ločitev vej državne oblasti, reformo kazenskega prava in šolstva ter na spreminjanje človekovega gledanja na življenje (dvig izobrazbe, boljše poznavanje sveta - tudi s potovanji)
 - pojasni pojem "razsvetljeni absolutizem"
 - primerja "razsvetljene sisteme" v Avstriji, Prusiji in Rusiji ter ugotovi skupne značilnosti in razlike
 - navede in pojasni bistvene reforme Marije Terezije in Jožefa II.
 - konkretizira razsvetljenske reforme na Slovenskem in ovrednoti njihov

Slovenske dežele do srede 18. stoletja

Delo z zgodovinskim besedilom

Racionalizem in razsvetljenstvo

Razsvetljene monarhije

Življenje v slovenskih mestih in na podeželju

<p>pomen za gospodarski, družbeni in kulturni razvoj</p> <ul style="list-style-type: none"> - pojasni značilnosti slovenskega narodnega prebujenja v 18. stoletju (Pohlin, janzenisti, Zois, Linhart, Vodnik) - pozna bistvene razmere in pogoje, ki so omogočili nove izume in začetek industrijske revolucije v Angliji - na primerih pojasni pomen strojne proizvodnje za razvoj novih gospodarskih panog in za dvig proizvodnje 	<p>konec 18. st.</p> <p>Začetki moderne industrije v 18. stoletju</p>	
--	---	--

AMERIŠKA OSVOBODILNA VOJNA

<ul style="list-style-type: none"> - pojasni hiter gospodarski razvoj angleških kolonij v Ameriki v 18. st. in vzroke za osvobodilno vojno - analizira Deklaracijo o neodvisnosti in izpostavi glave ideje - oceni pomen ameriške osvobodilne vojne za razvoj ZDA in za krepitev osvobodilnih in liberalnih gibanj v Evropi in Latinski Ameriki - spozna položaj Indijancev in črncev v ZDA 	<p>Ameriška osvobodilna vojna in nastanek ZDA</p>	
---	---	--

3. letnik

KRIZA EVROPE STAREGA REDA IN POSKUS, DA SE MODERNIZIRA

Cilji	Ključne teme	Povezave
<p>Dijak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pojasni gospodarske, socialne in politične razmere v Franciji v 18. stoletju - ve, da so obstajale velike razlike znotraj stanov in pozna glavne vzroke za veliko revolucijo (glasniki sprememb so izobraženci; najvplivnejši so svobodomiselnih plemiči in meščani; največje nezadovoljstvo je v nižjih slojih vseh stanov) - razloži potek in rezultate revolucije po treh stopnjah (1789-91; 1792-1794 1794-1799) - seznanjeni se z jakobinsko diktaturo - viškom obračuna z resničnimi in namišljenimi nasprotniki revolucije - vrednoti pomen francoske revolucije, zlasti pri uveljavljanju novih načel, ki so ljudem vsaj v osnovi nudile enake možnosti za uspeh - pojasni modernizacijo državne uprave v času Napoleonove vladavine - analizira zemljevid in razloži francoska osvajanja ter vzroke antagonizma med Anglijo in Francijo ter navede posledice za obe državi 	<p>Počasna modernizacija</p> <p>Francije; revolucija</p> <p>Napoleonovo obdobje</p>	

<ul style="list-style-type: none"> - pozna vzroke in pomen protifrancoskih odporov v osvojenih deželah - analizira zemljevid, pojasni nastanek, obseg in pomen Ilirskih provinc (življenje na Slovenskem v tem času; reformni posegi 		
---	--	--

EVROPA IN SVET 1815

<ul style="list-style-type: none"> - opredeli težnje dunajskega kongresa in ugotovi, zakaj popolni povratak v stari red ni bil mogoč - analizira zemljevid in navede večje ozemeljske spremembe - pojasni delovanje Svete alianse pri "ohranjanju politične stabilnosti - razloži razloge za krepitev liberalnih gibanj po dunajskem kongresu 	Dunajski kongres	
---	------------------	--

DRUŽBENO-GOSPODARSKI RAZVOJ V PRVI POLOVICI 19. STOLETJA

<ul style="list-style-type: none"> - analizira zgodovinski zemljevid in opiše rast industrializacije v Angliji in njeno postopno širjenje na evropski celini - analizira tabelo "delež posameznih držav v industrijski proizvodnji" in sklepa o njihovi razvitosti in vlogi v svetovni industrijski proizvodnji - ovrednoti napredek in spremembe v prometu, navede prednosti železnic in razloge za počasno uveljavljanje parnikov v pomorskem prometu - opiše razlike v položaju kmečkega prebivalstva v različnih evropskih deželah - ob tabeli pojasni hitro naraščanje in spreminjanje strukture mestnega prebivalstva - pojasni pojav socialne misli v prvi polovici 19. stoletja, začetek delavskega gibanja in značilnosti prvih zamisli o "socialistični preureditvi "družbe" (čartizem, Owen, Fourier, Saint-Simon, Marx) - spozna življenjski vsakdanjik različnih družbenih slojev in spremembe v podobi družine (kmečke, meščanske, obrtniške, počasno spreminjanje odnosa med starši in otroki; značilnosti otroštva in vzgoje) 	<p>Širjenje industrializacije in komunikacijskih povezav</p> <p>Podeželje in mesta v prvi polovici 19. stoletja</p>	
--	---	--

MED REVOLUCIJO IN LEGITIMIZMOM

<ul style="list-style-type: none"> - pojasni razmere, ki so vplivale na začetek in razvoj narodnih gibanj v Evropi in svetu v prvi polovici 19. stoletja - prouči politični zemljevid "Nemške zveze" v prvi polovici 19. stoletja in izpostavi ugotovitve (obseg, politična razcepljenost, vloga Avstrije in Prusije) - razloži značilnosti nemškega nacional- 	Nacionalna zavest in nacionalna gibanja v prvi polovici 19. stoletja	
---	--	--

<p>nega gibanja in pomen nastanka carinske zveze</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizira zemljevid Italije po dunajskem kongresu in pojasni značilnosti italijanskega narodno- združevalnega in osvobodilnega gibanja pred letom 1848 - navede in pojasni razmere, ki so pospešile osvobodilna gibanja narodov v osmanskem imperiju in konkretizira rezultate teh gibanj na Balkanu - na konkretnem primeru pojasni odnose velesil do osvobodilnih gibanj na Balkanu in sklepa o posledicah tujega vmešavanja in umikanja turške vladavine z Balkana - razloži razmere, zaradi katerih se je industrializacija - v primerjavi z zahodnoevropskimi državami - v Avstriji počasneje uveljavljala - ob zemljevidu prikaže razlike v industrijskem razvoju med posameznimi deželami habsburške monarhije (bolj razvite dežele in dežele, ki so zaostajale) 	<p>Narodi pod osmansko oblastjo v prvi polovici 19. stoletja</p> <p>Avstrija in slovenski svet 1815 - 1848</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - analizira zgodovinski zemljevid in pojasni narodno strukturo habsburške monarhije ter njeno upravno ureditev v prvi polovici 19. stoletja - ovrednoti začetek narodno-kulturnih gibanj nenemških narodov habsburške monarhije - pojasni gospodarske in družbene razmere na Slovenskem v prvi polovici 19. stoletja - opiše značilnosti narodnega prebujenja pri "Slovencih" v prvi polovici 19. stol. in loči pojme pokrajinska, narodna in državna zavest - zna opredeliti in ovrednotiti delo Prešernovega in Bleiweisovega kroga - pridobi bistvene informacije o nastanku in značilnostih ilirskega gibanja ter narodnega preporoda pri Srbih 	<p>Slovenci v prvi polovici 19. stoletja</p> <p>Ilirsko gibanje</p>	<p>SL-književnost (2.1.)</p>
<p>REVOLUCIJE 1848</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - pojasni razmere, ki so sprožile revolucijo v različnih delih Evrope in navede glavne zahteve posameznih družbenih slojev - spozna in pojasni različne zamisli o združitvi Nemčije (velikonemški, malonemški program; frankfurtski "vsenem- 	<p>Narava revolucij 1848 v Franciji, Nemčiji, Italiji</p>	

<p>ški parlament)</p> <ul style="list-style-type: none"> - opiše potek in zahteve revolucije v italijanskih državah - ponovi (ob zemljevidu) svoje vedenje o narodni, verski in gospodarski različnosti habsburške monarhije - konkretizira narodne zahteve v (revoluciji Češka - pomen vseslovanškega kongresa v Pragi , Madžarska, Hrvatska ...) - ovrednoti zemljiško odvezo - zadnje dejanje v odpravljanju fevdalizma - razloži revolucionarno gibanje na Slovenskem (vključenost in zahteve različnih slojev; Zedinjena Slovenija) - razloži in ovrednoti dosežke revolucij - pozna razlike med državami, kjer so bile revolucije in tistimi, kjer revolucij ni bilo 	<p>Revolucija v habsburški monarhiji</p> <p>Slovenci v revoluciji 1848</p> <p>Dosežki revolucij</p>	
---	---	--

GOSPODARSKI RAZVOJ V 2. POLOVICI 19. STOLETJA

<ul style="list-style-type: none"> - navede dejavnike, ki so vplivali na hiter tempo razvoja industrializacije, primerja in poišče razlike med prvo in drugo dobo industrializacije - analizira zemljevid "Industrijska revolucija v Evropi" in tabelo "gospodarska razvitost" ter ugotovi najbolj razvita področja (države) v Evropi in razlike v smeri Z - V, S - J - ob tabeli navede pomembnejše tehnične in tehnološke pridobitve (novi izumi, napredek v kemiji, železarstvu, vojni tehniki, medicini, komunikacijah) in sklepa o njihovem pomenu - ovrednoti pomen napredka v prometu in komunikacijskih sredstvih ter vse večje povezanosti sveta; izpostavi pozitivne in negativne posledice sprememb v prometu - pojasni posledice neizprosne konkurence (nastajanje monopolov, različni načini povezovanja, značilnosti, različen tempo nastajanja v različnih državah) - pojasni razloge za državno poseganje v gospodarski razvoj (pospeševanje investicij v težko industrijo, bančništvo, uvajanje zaščitnih carin ...) - pojasni vzroke in posledice propadanja kmečkega prebivalstva, zlasti v Srednji Evropi (agrarna kriza, odškodnina za zemljiško odvezo, propadanje obrti in prevoznitva) - opiše napredek kmetijske tehnike in razloge za počasno uveljavljanje kmetijske mehanizacije v Evropi - opiše videz novih mest in mestnih 	<p>Druga faza industrializacije in povezovanje sveta</p> <p>Porast trgovine, zmaga velike trgovine in velike industrije</p> <p>Nova podoba podeželja in mest</p>	
--	--	--

<p>četrti (nebotičniki, železobetonska gradnja, podzemna železnica - London že 1863; razsvetljava; stanovanja pa še vedno ne poznajo tkoče vode, kanalizacije; revna predmestja ...)</p> <ul style="list-style-type: none"> - opiše nastajanje novih meščanskih družbenih slojev (menedžerji, obrtniki, nameščenci, uradniki, delavstvo in mestna revščina) - opiše življenjske razmere in položaj delavstva - spozna vzroke za porast zanimanja za zgodovino in arheologijo v 19. st. (ljubiteljska in znanstvena arheologija, vloga muzejev, vloga zahodnih arheologov pri odkrivanju starih kul tur, pa tudi odnašanju tuje kulturne dediščine na Zahod) - spozna, da je arheologija obogatila vedenja o preteklosti, nekatere kulture pa je znova obudila v zgodovino - ob ilustrativnem gradivu spozna glavne miselne tokove in odraz družbenih razmer v umetnosti 	<p>Zanimanje za zgodovino in arheologijo v 19. st</p>	
<p>Umetnost</p>		<p>SL - kniževnost</p>

MED ABSOLUTIZMOM IN DEMOKRACIJO 1850 - 1870

<ul style="list-style-type: none"> - na primeru Avstrije razloži pojem neoabsolutizem (razmere po zlomu revolucije 1849, razlike med starim in novim absolutizmom) - opiše položaj na Slovenskem v času neoabsolutizma (zatiranje nacionalnega gibanja - konec društev; gospodarstvo, napredek v izgradnji železnice, kriza podeželja) - na primeru Francije Napoleona III. pojasni značilnosti avtoritarizma kot posebne oblike diktature velike buržoazije; - razloži značilnosti pruskega režima (vpliv junkerjev, moč in pristojnosti kralja in kanclerja) - na primeru Anglije spozna razvoj parlamenta v moderno predstavniško telo (parlamentarna demokracija, širjenje volilne pravice) - pojasni nastajanje modernih političnih strank in uveljavljanje parlamentarizma - ob zemljevidu poda sumarni pregled ureditve evropskih držav (razen redkih izjem so monarhije, nekateri monarhi - Viktorija, Franc Jožef, Viljem I. Emanuel II., Aleksander II.- so oblikovali podobo dobe v kateri so vladali; monarhizem je postopoma, razen v Rusiji, pristal na 	<p>Različne oblike vladavine v Evropi (kratka primerjava):</p> <ul style="list-style-type: none"> • neoabsolutizem • avtoritarizem • parlamentarizem in nastajanje modernih političnih strank 	
---	--	--

- parlamentarno obliko vladanja)
- pojasni razmere, ki so vplivale na postopno spreminjanje odnosa med državo in Cerkvijo (industrializacija, krepitev meščanstva, rast izobraženstva) in različne poglede na meščansko družbo
- na zemljevidu Evrope ugotovi enonacionalne in večnacionalne države v Evropi
- pozna razliko v urejanju narodne problematike v različnih večnacionalnih državah
- se seznanja s problematiko malih narodov in etnij v okviru pretežno enonacionalnih držav (npr. Irci, Baski)
- analizira zgodovinski zemljevid in navede značilnosti politične podobe Nemčije in Italije sredi 19. stoletja
- ob zemljevidu prikaže problem združevanja Nemčije (nasprotje Avstrija - Prusija, premagovanje deželnega domoljubja, Bismarckova strategija)
- ob zemljevidu prikaže potek združevanja in osvobajanja Italije 1859-70 in spozna, da je bila v tem procesu tudi Beneška Slovenija vključena v italijansko državo
- ovrednoti nastanek obeh novih držav za njun razvoj in za spremembo razmerja sil v Evropi
- pojasni razmere v obkoljenem Parizu 1870/71 in druge vzroke za pariško vstajo; razloži organizacijo in vlogo novo izvoljene pariške komune
- primerja upravno razdelitev na dežele in nacionalno strukturo države in navede ugotovitve, poimenuje narode z državnim izročilom in tiste, ki se na tako izročilo ne morejo sklicevati
- razloži vzroke za padec neoabsolutizma in primerja ureditev države ter položaj narodov po oktobrski diplomati in februarškem patentu
- pojasni razmere, ki so pripeljale do dualistične ureditve monarhije in konkretizira značilnosti in posledice dualizma
- pojasni, v čem so bile razlike v življenju dežel avstrijske in ogrske polovice monarhije
- pozna ekonomsko odvisnost Hrvaške od Ogrske in vlogo železnic pri madžarizaciji
- ovrednoti delovanje škofa Slomška (prenos sedeža Lavantinske škofije v Maribor), čitalnic in društev pri širjenju

- Cerkev in država,

Moderni nacionalizem

Združitev Nemčije in Italije

Pariška komuna

Avstrija - prehod iz neoabsolutizma v parlamentarno dobo

- Razlike v življenju avstrijske in ogrske polovice monarhije
- Slovensko narodno-politično organiziranje v 60. in 70. letih

<p>slovenske narodne zavesti in uveljavljanju slovenščine</p> <ul style="list-style-type: none"> - razlikuje pojma mladoslovenci in staroslovenci ter pojasni različna videnja slovenske narodne stiske v 60. letih (mariborski program, taborsko gibanje) - analizira zemljevid taborskih gibanj in pojasni, zakaj jih je bilo največ v obmejnih predelih in zakaj so tabori pomenili vrhunec slovenskega liberalizma 		
---	--	--

VPRAŠANJE O MEJAH RAZVOJA

<ul style="list-style-type: none"> - ovrednoti postopno širjenje volilne pravice in parlamentarne demokracije v evropskih državah; spozna vprašanje emancipacije žensk - spozna razloge za vpad vloge liberalizma in konservativizma konec stoletja - pojasni pojav novih agresivnih ideoloških konceptov in razloži pojme: rasizem, antisemitizem, sionizem, rasna in ideološka nestrpnost - opiše položaj delavstva in razmere, ki so vplivale na razcep v delavskem gibanju, navede uspehe sindikatov (socialne reforme, delovni čas, zaščitna zakonodaja) - ovrednoti zmago Severa v ameriški v secesijski vojni za gospodarski, politični in ozemeljski vzpon ZDA - analizira zemljevid Rusije v 19. stoletju (obseg, nacionalna struktura) - pojasni problematiko odprave tlačenja in uveljavljanja kapitalizma - pojasni značilnosti ruske nacionalne misli za Aleksandra II. (rusifikacija interesna politika, odpori - Poljska 1863) - pojasni pojem "vzhodno vprašanje" in kratko opiše izid krimske vojne (razmerja sil, odpiranje trgovskih poti Vzhodu, nove države na Balkanskem polotoku) - pojasni posledice vse večje odvisnosti Turčije od različnih interesov evropskih držav (gospodarski in politični vpliv, vlaganje kapitala) - analizira zgodovinski zemljevid in navede večje teritorialne spremembe po berlinskem kongresu in sklepa o posledicah vse večjega angažiranja Avstro-Ogrske in Rusije na Balkanu - spozna oblikovanje moderne Srbije po berlinskem kongresu 	<p>Nova politična podoba Evrope po letu 1870</p> <p>ZDA po secesijski vojni</p> <p>Rusija po odpravi tlačenja</p> <p>Turčija in Jugovzhodna Evropa</p>	
---	--	--

<p>svetu</p> <ul style="list-style-type: none"> - pozna velike sisteme zvez (bloke), ki so se oblikovali pred prvo svetovno vojno - pojasni, zakaj je bil Balkan po berlinskem kongresu istočasno most na Bližnji vzhod in največje krizno žarišče pred prvo svetovno vojno, imenovano tudi "sod smodnika" - našteje predele, kjer so se interesi velesil na Balkanu in interesi balkanskih držav najbolj križali - analizira zemljevid in pojasni vzroke in posledice balkanskih vojn - navede in pojasni vzroke še drugih večjih kriz v svetu pred prvo svetovno vojno (maroški krizi, rusko-japonska vojna) in kako so se spori rešili - pojasni odnos do Avstrije in njenega obstoja - glavne značilnosti programov: avstrijski, avstromarksistična koncepcija, protiaustrijska stališča - preporodovci, jugoslovansko vprašanje 	<p>Slovinci pred prvo svetovno vojno</p>	
--	--	--

4. letnik

PRVA SVETOVNA VOJNA

Cilji	Ključne teme	Povezave
<p>Dijak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizira zgodovinski zemljevid in ponovi svoje vedenje o sistemih zvez pred prvo svetovno vojno - pojasni bistvene vzroke za svetovno vojno in loči pojma vzrok ter povod - analizira zemljevid začetnih vojaških operacij in sklepa, zakaj so bili načrti o hitrem koncu vojne iluzija ter razloži pojem pozicijska vojna - pojasni, kako je vojna prizadela prebivalstvo, in sklepa o glavnih razlogih za naraščanje protivojnega razpoloženja (pomanjkanje, racionalizacija dobrin, žrtve, begunci, vloga ženske in otroške delovne sile) - ob odlomkih besedil in slikovnem gradivu spoznava trpljenje v strelskih jarkih - analizira zemljevid in pojasni širjenje vojne na nevtralne države in razloži, zakaj so ZDA vstopile v vojno na strani antante - prikaže spremembe v razmerju sil, konec vojne in usodo Avstro-Ogrske - razloži razmere, ki so sprožile revolucionarno vrenje v Rusiji, navede in pojasni rezultate februarске revolucije - razloži vzpon boljševikov na oblast in 	<p>Razdeljenost Evrope v dva bloka - izbruh svetovne vojne</p> <p>Življenje med vojno</p> <p>Širjenje vojne, vojni prelom</p> <p>Revolucionarno vrenje v Rusiji</p>	

<p>navede cilje in rezultate miru v Brest-Litovsku</p> <ul style="list-style-type: none"> - ve, kako so Slovenci občutili vojno - razloži posledice določil Londonskega sporazuma za slovensko narodno ozemlje in za potek vojne (Soška fronta) - pojasni dejavnost Jugoslovanskega kluba in Jugoslovanskega odbora ter ovrednoti deklaracijsko gibanje 	<p>Slovenci med prvo svetovno vojno</p>	
--	---	--

VERSAJSKA EVROPA, EVROPA NARODOV IN EVROPA RAVNOTEŽJA

<ul style="list-style-type: none"> - spozna socialno-gospodarske in demogeografske posledice vojne in njen vpliv na spreminjanje miselnosti ljudi - primerja zemljevid Evrope pred vojno in po njej ter pojasni novo politično podobo (nove države, nove meje novih in starih držav, mejni konflikti) - pozna bistvo mirovnih pogojev premagani Nemčiji in sklepa o virih novih konfliktov v Evropi - ovrednoti ustanovitev Društva narodov kot sistema kolektivne varnosti - njegovo moč in nemoč - pozna bistvene vzroke in posledice državljanske vojne ter tuje intervencije v Sovjetski Rusiji (beli in rdeči teror, vsesplošno pomanjkanje) - ve, v katerih državah so bili odmevi oktobrske revolucije najmočnejši, in sumarno opiše revolucijo v Nemčiji in na Madžarskem - navede bistvene vzroke za neenotnost in razcepljenost delavskega gibanja ob koncu vojne ter sklepa o posledicah razdeljenosti med socialistično in komunistično - Tretjo internacionalo - označi cilje in rezultate kemalističnega gibanja v razpadlem osmanskem imperiju, notranje probleme prve turške republike (problem meja, Grki, Armenci, Kurdi) 	<p>Pariška mirovna konferenca - nova podoba Evrope</p> <p>Povojni evropski "nered" in odmevi oktobrske revolucije</p>	
---	---	--

KRALJEVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV

<ul style="list-style-type: none"> - pozna nastanek Države SHS, glavne probleme, različne motive in interese za združitev s Kraljevino Srbijo v Kraljevino SHS - pozna glavne kulturnozgodovinske, verske in gospodarske razlike združenih ozemelj ter nakaže probleme bodočega razvoja - analizira statistične podatke, razloži narodno sestavo prebivalstva in pojasni, kaj je skupna država pomenila 	<p>Kraljevina SHS v Evropi in na njenem obrobju v 20. letih</p>	
--	---	--

<ul style="list-style-type: none"> - za različne narode in njihov razvoj - pojasni proces centralizacije oblasti in značilnosti strankarskega življenja - ovrednoti vojaška in politična prizadevanja pri urejanju mejnih vprašanj - pozna posledice mirovnih pogodb v Saint Germainu, Trianonu in Rapallu za slovensko etnično ozemlje - razloži prednosti in slabosti novega ekonomskega prostora za razvoj slovenskega kmetijstva in industrije - na osnovi statističnih podatkov izdela grafikone socialne strukture na Slovenskem in pojasni položaj in življenje posameznih socialnih slojev - pozna največje stranke na Slovenskem, njihovo usmeritev in politiko - ovrednoti najpomembnejše kulturne in šolske pridobitve na Slovenskem (univerza, SAZU, širša mreža gimnazij, dosežki slovenske znanosti in umetnosti med vojnama) - opiše položaj zamejskih Slovencev v prvi avstrijski republiki, v Italiji in na Madžarskem - pojasni različna prizadevanja Slovencev za ohranitev narodne samobitnosti 	<p>Slovinci v Kraljevini SHS: boj za etnične meje</p> <p>Slovensko gospodarstvo</p> <p>Politična organiziranost; šolstvo in znanstveno-kulturne ustanove</p> <p>Zamejski Slovenci</p>	<p>SL - kniževnost</p>
---	---	------------------------

ISKANJE NOVEGA RAVNOTEŽJA V EVROPI IN SVETU

<ul style="list-style-type: none"> - na zemljevidu Evrope označi države s parlamentarno ureditvijo in razvito demokracijo, totalitarne države in države z vmesnimi sistemi - poda sumarni pregled razvoja večjih držav parlamentarne demokracije (VB, FR, ZDA) - pozna razmere, ki so omogočile pojav fašizma in nacionalsocializma; - konkretizira vzpon fašizma v Italiji in njegove bistvene značilnosti - pojasni bistvene cilje in slabosti novih oblik gospodarstva v Sovjetski zvezi - pojasni utrditev boljševiške oblasti, pojem stalinizem in življenje v sovjetskem totalitarizmu - pozna največje dosežke znanosti, tehnike in komunikacijskih sredstev med obema svetovnima vojnoma - pojasni prednosti in slabosti široke uporabe novih izumov za življenje posameznih slojev in za razvoj gospodarstva - opiše značilnosti gospodarskega razvoja v 20. letih - navede in pojasni bistvene vzroke za svetovno gospodarsko krizo, ob grafu 	<p>Družbeni sistemi v Evropi med vojnoma</p> <p>Napredek znanosti, komunikacijskih sredstev, ekonomski razvoj</p>	
---	---	--

<p>razloži njene socialne in druge posledice</p> <ul style="list-style-type: none"> - spozna načine razreševanja gospodarske krize (v ZDA in drugod) in opiše postopno oživljanje gospodarstva v 30. letih - ob slikovnem gradivu spoznava največje dosežke umetnosti v 20. in 30. letih - razloži razmere, ki so omogočile vzpon in zmago nacizma v Nemčiji (konec ustavnega življenja in začetek političnega in državnega terorja) - ob odlomkih besedil in ilustrativnem gradivu navede in pojasni glavne značilnosti nacizma - ve, v katerih državah je fašizem imel simpatizerje in kje so se uveljavile diktature - spozna, da sta z diktaturo kralja Aleksandra centralizem in unitarizem segla na vsa področja življenja in opiše oblike protesta proti unitarizmu (punktacije razni predlogi za preureditev države) - spozna bistvene razloge, ki so sprožili spor med Kvomintangom in komunisti ter opiše posledice državljanske vojne za Kitajsko - spozna militarizacijo življenja na Japonskem in konkretizira njen osvajalni pohod na azijsko celino - pojasni cilje in rezultate Gandhijevega "nenasilnega odpora" britanskim oblastem - konkretizira nemške in italijanske ozemeljske kršitve versajskega miru ter sklepa o posledicah nemoči Društva narodov in popuščanja zahodnih demokracij osvajalni fašistični zunanji politiki - na primeru Francije in Španije pojasni pojem LF in značilnosti ljudskofrontnega državnega modela - pozna razmere, ki so sprožile državljansko vojno v Španiji, in opiše, kako so se ob španski vojni opredelile države, Društvo narodov in svetovna javnost - opiše politične in gospodarske razmere v času Stojadinovićeve vlade (moč in nemoč centralizma, krepitev leveice, hrvaško vprašanje, poskus gospodarske konsolidacije) - ve, da je ustanovitev Banovine Hrvaške pomenila delitev bosansko-hercegovega ozemlja 	<p>Umetnost v 20. in 30. letih</p> <p>Poraz demokracije v Nemčiji, odmevi fašizma v Evropi</p> <p>Kraljeva diktatura in jugoslovanski unitarizem</p> <p>Nekateri problemi izven-evropskega prostora</p> <p>Evropa in svet sredi 30. let</p> <p>Jugoslavija v 30. letih</p>	<p>književnost</p>
--	--	--------------------

- pozna bistvene značilnosti zunanje politike - približevanja fašističnim državam - v drugi polovici 30. let in sklepa o posledicah		
---	--	--

NEIZBEŽNOST VOJNE

- pozna povezovanje in pripravlanje fašističnih držav na vojno - navede in pojasni posledice dogodkov 1938/39, ki so usodno zaznamovali življenje naslednjih let (Anschluss, dogovor v Münchnu, pakt Hitler- Stalin)	Približevanje vojne	
---	---------------------	--

DRUGA SVETOVNA VOJNA

- analizira zemljevid in opiše potek vojne 1939-1941 (nemška, italijanska, sovjetska osvajanja) ter pojasni, zakaj je imela Nemčija v tem obdobju vojne velike vojaške uspehe - ve, da je Nemčija v vojni proti Zahodu doživela prvi večji neuspeh nad angleškim zračnim prostorom, in pojasni vzroke za nemški neuspeh - na zemljevidu označi nevtralne države leta 1940 in razloži akcijo sil osi za širitev "trojnega pakta" - pojasni širjenje vojne v J V Evropo, v SZ in na Pacifik - analizira bistvene točke atlantske listine in oceni njihov pomen - ob odlomkih virov pojasni cilje okupacijskih sistemov, neizprosni pritisk in teror nad civilnim prebivalstvom - pojasni pojem kolaboracija, vzroke za njen pojav, njene značilnosti in posledice - primerja cilje in oblike odporniških gibanj v evropskih okupiranih državah	Začetek vojne, njeno širjenje in oblikovanje protifašistične koalicije	
- analizira zemljevid glavnih bojišč v letih 1942/43 in pojasni vojni prelom in zlom osi Berlin-Rim-Tokio - ob zemljevidu poda sumarni pregled vojnih operacij v letih 1944/45 in opiše dokončen zlom sil osi - pojasni vprašanje dogovorov velikih treh o povojni ureditvi sveta	Evropa med odporom in kolaboracijo	
- ob analizi zemljevida pojasni razdelitev Jugoslavije med okupatorje in ustanovitve "Nezavisne države Hrvatske" - pojasni razmere po okupaciji (odnos do okupatorja, razhod med četniki in partizani; vprašanje nacionalnih in verskih obračunavanj; značaj NOB)	Preobrat v 2. svetovni vojni in dogovori o povojni ureditvi	
- konkretizira razdelitev Slovenije med okupatorje in ob virih pojasni položaj slovenskega naroda po okupaciji	Razmere v Jugoslaviji po okupaciji	
	Razmere na Slovenskem po okupaciji	

- pojasni delovanje slovenske politike ob in po okupaciji (stranke, skupine, programi), opiše odnos meščanskega tabora do oboroženega upora in do OF
- analizira zemljevid, ugotovi žarišča vstaje in razvoj odpora, na konkretnih primerih spozna reakcije okupatorjev;
- pojasni vzroke za naraščanje ideološke in politične napetosti ter za spopad med samimi Slovenci
- spozna pomen revolucionarnih dogajanj v okupirani Sloveniji in Jugoslaviji ter njihov vpliv na osvobodilno gibanje
- ob ilustrativnem gradivu ugotavlja, kako je vojna spremenila življenje Slovencev (pomanjkanje, omejevanje svobode gibanja, žrtve, taborišča, prisilna mobilizacija v nemško vojsko, tuj videz mest, stiske vasi - požig nja ...) in označi življenje na osvobojenem ozemlju
- zna povezati vojaške in politične dogodke v letu 1943 s sočasnimi v Jugoslaviji ter s pomembnejšimi svetovnimi dogajanjmi
- pozna organizacijo osvobojenih ozemelj (faze v razvoju ljudske oblasti, osnovanje AVNOJ) in pojasni odnos mednarodne politike do NOB
- opiše razvoj slovenske državnosti kot dela jugoslovanske federacije
- kritično presodi prevlado komunistov v OF in posledice obračunavanja z nasprotniki
- pojasni ustanovitev slovenskega domobranstva, njegov razvoj in konec
- ob besedilih in ilustrativnem gradivu spoznava šolstvo, kulturo in umetost med vojno na Slovenskem

Razmere v Jugoslaviji in na Slovenskem po kapitulaciji Italije

POVOJNA GEOPOLITIČNA SLIKA EVROPE

- primerja odnos zmagovalcev do poražencev konec prve in druge svetovne vojne (Nürnberg, notranji obračuni v evropskih državah, razdelitev Avstrije, Nemčije, Berlina in Dunaja)
- spozna bistvene posledice vojne (žrtve, škoda, etnične spremembe)
- analizira zemljevid in pojasni novo geopolitično podobo po mirovni konferenci
- ovrednoti vlogo OZN v povojnem svetu in pri ohranjanju miru
- razloži vzroke za poglobljanje napetosti med prejšnjimi zavezniki v vojni in posledice bipolarnosti in hladne vojne
- spozna cilje in rezultate zahodne

Posledice vojne (vprašanje krivde; nova geopolitična slika), OZN

Hladna vojna, njene korenine in nosilci

<p>globalne strategije do SZ (Trumanova doktrina in Marshallov načrt) in razloži sovjetsko reakcijo</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - pojasni volilno zmago LF (onemogočanje večstrankarstva, obračun z nasprotniki v vojni in poveljno opozicijo) - konkretizira posledice vojne in prizadevanja za obnovo gospodarstva - pojasni cilje in rezultate agrarne reforme in nacionalizacije - ob zemljevidu razloži urejanje mejnih vprašanj na pariški mirovni konferenci (problem severne in zahodne meje, STO); razlikuje pojma cona A in B Julijske krajine ter cona A in B Svobodnega tržaškega ozemlja - spozna vzroke razhoda Jugoslavije s SZ in ob virih opiše posledice grobe notranje diferenciacije (Goli otok, Grgur) in izolacije države 	<p>Poveljne gospodarske in družbene razmere v Jugoslaviji</p>	<p>SL-književnost (4.1.)</p>
<ul style="list-style-type: none"> - analizira zgodovinski zemljevid, navede "vroča krizna žarišča", ki so prerasla v vojne konfrontacije (korejska vojna, Indokina, Bližnji vzhod), in druge krize, ki so ogrožale svetovni mir (berlinska, kubanska kriza ...); na konkretnem izbranem primeru pojasni poglobljanje nasprotij in njihove posledice - ve, katera krizna žarišča v Evropi so bila v 50. letih rešena in kako 	<p>Evropa in svet v 50. in 60. letih</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - pojasni vprašanje destalinizacije v SZ in v državah vzhodnega bloka (neuspeli odpor vzhodnih držav sovjetizaciji in tesni odvisnosti od SZ) - pojasni značilnosti notranjepolitičnih razmer v ZDA (antikomunizem - maktizem - "amariški način življenja", problem rasne segregacije) - pojasni pomen leta 1968 v svetu in različnost zahtev študentskih nemirov na Vzhodu in Zahodu ter v Jugoslaviji 	<p>Upor mlade generacije 1968</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - pozna največje dosežke znanosti po drugi svetovni vojni (medicina, kemija, elektronika, dosežki vesoljske tehnologije) in pojasni posledice tekmovanja med supercilama v prodiranju v vesolje - ovrednoti vpliv novih množičnih medijev in umetnih snovi (pozitivne in negativne strani) na vsakdanje življenje - se seznanijo s pomenom skokovitega napredka v prometu, zlasti v letalstvu 	<p>Od tranzistorja do Sputnika</p>	<p>naravoslovni predmeti</p> <p>sociologija</p>
<ul style="list-style-type: none"> - analizira zemljevid in prikaže razpad kolonialnih imperijev 	<p>Tretji svet in iskanje alternative blokoma</p>	

<ul style="list-style-type: none"> - pojasni razloge in cilje povezovanja držav t.i. tretjega sveta; v osnovnih potezah opiše nastanek in cilje gibanja neuvrščenih 		
<ul style="list-style-type: none"> - spozna značilnosti politike popuščenja napetosti - ob tabeli pojasni razvoj in pomen raznih povezav zahodnih držav (pozitivne in negativne strani) - poda sumaren pregled razvoja večjih "zahodnih držav" - pojasni krizo Vzhodnega bloka in zakaj so reformni posegi M. Gorbačova pripeljali do razpada vzhodnega bloka in SZ 	<p>Osnovne značilnosti razvoja v svetu v 70. in 80. letih</p>	<p>geografija geografija</p>
<ul style="list-style-type: none"> - pozna razloge za uvedbo samoupravljanja - pojasni značilnosti gospodarskega razvoja od srede 50. let in vzroke nasprotij med republikami in federacijo (centralizem, federalizem, problem liberalizma na Slovenskem in Hrvaškem konec 60. in na začetku 70. let - pozna razloge za uvedbo samoupravljanja - pojasni cilje uvedbe delegatskega sistema in navede njegove slabosti - pojasni vzroke in posledice poglobljanja gospodarske, družbene in politične krize v Jugoslaviji v 80. letih (varčevalni ukrepi, zadolženost, nacionalni problemi) 	<p>Jugoslavija v drugi polovici 20. stoletja</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - opiše dogodke v Sloveniji, ki so konec 80. in na začetku 90. let pomenili utrjevanje demokratizacije in državne suverenosti - pojasni potek osamosvajanja Slovenije in njena prizadevanja za mednarodno priznanje 	<p>Demokratizacija Slovenije in njena osamosvojitvev</p>	

SODOBNI SVET IN NJEGOVA PROTISLOVJA

<ul style="list-style-type: none"> - pozna bistvene vzroke in posledice gospodarskih razlik med razvitimi državami in državami v razvoju - ob slikovnem gradivu pojasni vprašanje varstva človekovega okolja - poišče primere iz dnevnega časopisa o problemih industrijskih in radioloških odpadkov pri nas 	<p>Bogati - revni; lačni - siti</p> <p>Onesnaženo okolje</p>	
---	--	--

2. Standardi znanj

Dijak:

- zna razvrstiti različne zgodovinske vire v zgodovinska obdobja, v katerih so nastali;
- zna analizirati pisni vir, slikovno gradivo, avdio-vizualni vir iz novejšje zgodovine;

- zna primerjati, materialne vire, slikovno gradivo iz dveh ali več različnih obdobij in na podlagi analize ugotoviti temeljne značilnosti ali razlike določenih zgodovinskih obdobij;
- pravilno uporablja temeljno zgodovinsko terminologijo;
- pozna značilnosti gospodarskega in kulturnega razvoja posameznih velikih zgodovinskih obdobij;
- se zna "sprehoditi" v času in prostoru (ob uporabi zgodovinske karte), pozna velike časovne prelomnice v zgodovini človeštva;
- pozna materialne ostanke posameznih prazgodovinskih kultur v Evropi in jih zna umestiti v prostor in čas;

- pozna pogoje za nastanek prvih "visokih civilizacij" (Egipt, Mezopotamija, Indija, Kitajska);
- pozna večje kulturne in znanstvene dosežke prvih visokih kultur;
- oceni pomen prvih civilizacij za nadaljnji razvoj človeštva;

- pozna vzroke in pogoje za nastanek grških polis;
- pozna gospodarski in politični razvoj grških polis;
- ob originalnih besedilih opredeliti pojem domovinska zavest in opredeliti grški odnos do svobode;
- primerja značilnosti atenske demokracije s sodobno demokracijo in ugotovi podobnosti in razlike;
- pozna kulturne dosežke grške civilizacije;
- zna opredeliti pomen grške civilizacije za nadaljni kulturni, znanstveni in gospodarski razvoj Evrope in zahodnega sveta;
- pojasni pojma "antika" in "helenizem";
- zna opredeliti čas največjega vzpona rimske države, njen obseg in z njim povezani vpliv (meje na severu, zahodu, jugu in vzhodu);
- pozna politični, gospodarski in kulturni razvoj rimske države;
- pozna posledice nenehnih vojn za rimsko družbo, gospodarstvo in kulturo (simbioza in nasprotje svetov);
- pozna večje kulturne in znanstvene dosežke rimske civilizacije ter njihov pomen (pravo, gradbeništvo in arhitektura, medicina, umetnost ...);
- zna oceniti vlogo retorike v oblikovanju javnega mnenja in vpliv retorike na politično kariero in odločitve v antičnem Rimu;
- ob zgodovinskih virih (na konkretnih primerih) pojasniti vlogo osebnosti v zgodovini;
- ve, kdaj se je pojavilo krščanstvo, pozna smisel versko-socialnih sporočil zgodnjega krščanstva in njegovo organizacijo ter širjenje;
- pozna vzroke cerkevnega razkola (1054) in opredeli stičišče zahodne - katoliške in vzhodne - pravoslavne Cerkve;
- s pomočjo zemljevida razloži novo politično podobo Evrope po razpadu zahodnega rimskega imperija;
- navede današnje evropske narode, ki so se razvili iz ljudstev, ki so poselila Evropo na prehodu v srednji vek;
- pozna pomembne prelomnice v zgodovini Karantanije;
- pozna pomen širjenja krščanstva med prednike Slovencev;

- pozna glavne značilnosti zahodnoevropskega fevdalnega sistema;
- pozna značilnosti "karolinške renesanse";
- ve, kateri trije civilizacijski krogi so se stikali na evropskem prostoru okrog leta 800 in kje je bilo njihovo stičišče;
- navede kulturne dosežke evropskega srednjega veka in pozna vlogo ter pomen Cerkve in samostanov na kulturnem in gospodarskem področju;
- zna navesti verstva, ki so vplivala na duhovni razvoj Evrope v srednjem veku;
- pozna vzroke in pomen nastanka srednjeveških mest;
- ve, kdaj so nastale prve univerze v Evropi;

- pozna etnične, verske in kulturne posledice mongolske (Vzhodna Evropa) in turške (Balkanski polotok) nadoblasti;
- pozna gospodarske, etnične in politične posledice srednjeveške agrarne kolonizacije;
- zna razložiti pojma humanizem in renesansa ter njun vpliv na razvoj znanosti;

- zna pojasniti odmeve humanizma in renesanse na Slovenskem in navesti pomembne slovenske renesančne mislece;
- razložiti razvoj astronomije od prih visokih kultur do humanizma;
- pozna glavna odkritja čezmorskih dežel in njihove posledice za novoodkrite dežele in dežele, ki so odkrivale novi svet;
- pozna glavne ideje in smeri reformacije, s pomočjo zemljevida zna pojasniti spremenjeno versko podobo Evrope v začetku 17. stoletja;
- pozna vzroke in zahteve večjih kmečkih uporov na Slovenskem;
- pozna osnovne značilnosti v razvoju prava od prvih vladarskih zapisov do začetka modernih meščanskih družb;
- pozna značilnosti srednjeveških državnih stanov in parlameta v Angliji;
- pozna najvidnejše razsvetljske mislece in ideje v Evropi in na Slovenskem;
- pojasni pomen terezijanskih in jožefinskih reform na Slovenskem
- navede bistvene ideje Deklaracije o neodvisnosti in Deklaracije o človekovih pravicah ter ugotovi, katere od teh pravic so se uresničile v 19., katere v 20. stoletju;

- navede glavne izume in pridobitve prve in druge industrijske revolucije ter njun vpliv na življenje posameznih družbenih slojev in na gospodarski razvoj;
- pozna čas nastanka in težnje programa Zedinjena Slovenija;
- primerja dosežke revolucij 1848 v Evropi;
- ve, katere nove nacionalne države so nastale v 19. stoletju (primerjava političnega zemljevida Evrope po dunajskem kongresu in pred prvo svetovno vojno);
- pozna uveljavljanje pralamentarne demokracije konec 19. in na začetku 20. stoletja;
- pozna vzroke in posledice kolonialne ekspanzije ob koncu 19. stoletja in navede največje kolonialne imperije pred prvo svetovno vojno;

- pozna nacionalno sestavo habsburške monarhije v 19. stoletju;
- pozna vzroke in posledice propadanja slovenskega kmetstva v 2. polovici 19. stoletja;
- pozna opredelitve Slovencev do Avstrije in do jugoslovanstva pred prvo svetovno vojno in med njo;

- zna navesti glavna krizna žarišča pred prvo svetovno vojno (maroški krizi, balkanski sod smodnika, rusko japonska-vojna);
- zna pojasniti pojem svetovna vojna in njene posledice za civilno prebivalstvo, gospodarstvo, za razvoj novega orožja;
- pozna posledice prve svetovne vojne za Slovence (življenje med vojno, mejna vprašanja);
- pozna glavne dosežke znanosti in tehnološkega napredka v času med svetovnimajima vojnoma in opiše življenje posameznih družbenih slojev v tem času;
- zna navesti značilnosti totalitarnih sistemov (fašizem, nacizem in stalinizem) med svetovnimajima vojnoma;

- pozna razliko v položaju Slovencev v Avstro-Ogrski in Kraljevini Jugoslaviji;

- pozna vzroke za izbruh druge svetovne vojne;
- ve za velika bojišča v drugi svetovni vojni in zna navesti glavne vojskujoče se države v obeh taborih;
- pozna bistvena določila in pomen Atlantske listine;
- pozna čas in prostor preobrata v 2. svetovni vojni;
- pozna sklepe in posledice zavezniških konferenc v Teheranu, na Jalti in v Potsdamu;

- ob zemljevidu razloži okupacijo slovenskega ozemlja in posamezne okupacijske sisteme;
- ve, kdo je organiziral oboroženi odpor proti okupatorju;
- pozna cilje in usmeritve OF in meščanskih strank med vojno;
- ve za ideološka nasprotja na Slovenskem v času druge svetovne vojne in pozna glavne razloge za medsebojni spopad;

- pozna posledice druge svetovne vojne za življenje ljudi;
- pozna vlogo OZN v povojnem in današnjem svetu;
- pozna vzroke za začetek hladne vojne in blokovske delitve Evrope in sveta;
- navede glavna krizna žarišča v Evropi in svetu v 50. in 60. letih;
- navede največje dosežke v znanosti po drugi svetovni vojni in njihov pomen za življenje posameznih družbenih slojev;
- pojasni pojem "tretji svet" in odnos razvitega severa do problemov tretjega sveta;
- navede vzroke za razpad vzhodnega bloka in Sovjetske zveze;
- pozna pomen jugoslovanskega in slovenskega odporiškega gibanja za priključitev Slovenskega primorja;
- razloži problem urejanja mejnih vprašanj (naše severne in zahodne meje) na pariški mirovni konferenci in v meddržavnih dogovorih;
- pozna glavne revolucionarne procese pri nas ob koncu vojne (agrarna reforma, nacionalizacija ...);
- pojasni vzroke poglobljanja družbene, gospodarske in politične krize v Jugoslaviji v 80. letih;
- pozna dogodke v Sloveniji, ki so vodili v njeno osamosvojitve

III. SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA IN MEDPREDMETNE POVEZAVE

Učni načrt s tematizirano zasnovanostjo smiselno nadgrajuje in pogloblja cilje pouka zgodovine v osnovni šoli. Učna poglavja so oblikovana na podlagi konkretnih, tipičnih zgodovinskih primerov. Teme so razporejene tako, da dijaki spoznavajo in razumevajo najprej konkretna dogajanja, pojave in procese iz obče zgodovine, sledi proučevanje domače zgodovine. Profesorji naj pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela zato upoštevajo celoten učni načrt (v vertikalni), saj bodo tako uspešneje uresničevali temeljne cilje.

Z večkratno obravnavo temeljnih pojmov na različnih ravneh in v različnih vzročno-posledičnih zvezah bodo zagotovili večjo uporabnost in trajnost dijakovega znanja. Z uvajanjem v razumevanje konkretnih oblik zgodovinskih dogajanj, pojavov in procesov ter njihove medsebojne prepletenosti pouk zgodovine omogoča razvijanje sposobnosti za kritično zgodovinsko mišljenje in oblikovanje stališč do različnih pojavnih oblik sodobnega sveta. Posamezne teme so lahko hkrati izhodišče ali pomoč pri obravnavi vsebin drugih predmetov.

Načrt omogoča selektivni pristop k učnim vsebinam. V skladu z njihovim pomenom za razumevanje glavnih zgodovinskih tokov v posameznih zgodovinskih dobah in za razumevanje razvoja v daljšem časovnem obdobju ter slovenske zgodovine, bo učitelj nekatere teme obravnaval bolj poglobljeno, druge pretežno kot informacijo.

Učni načrt torej pušča učitelju, skladno z njegovo strokovno avtonomijo, pravico izbire do petine učnih vsebin. Pri izboru naj učitelj upošteva predvsem naslednje kriterije: vertikalno povezanost vsebin, pomembnost za razumevanje razvoja (kontinuitete in diskontinuitete) v daljšem časovnem obdobju, uporabnost znanja za razumevanje bistvenih značilnosti določenega obdobja, pomen znanj za splošno razgledanost dijakov.

Z metodičnega vidika naj profesorji pri načrtovanju dela upoštevajo aktivne oblike in metode pouka, ki dijake motivirajo in razvijajo njihovo sposobnost za samostojno delo.

Operativni učni cilji praviloma nakazujejo uresničevanje aktivnosti dijakov pri pridobivanju novih informacij, izbor konkretnih metod dela pa je stvar učiteljeve strokovne avtonomije in razpoložljivih učnih sredstev. Narava posameznih ciljev in vsebin narekuje metode dela (delo z zgodovinskim zemljevidom, besedilom, viri, s slikovnim gradivom, statističnimi podatki, z zgodovinsko poljudno literaturo itd.). Profesorji ne smejo pozabiti, da namen aktivnih metod dela z uporabo učnih pripomočkov ni le nazornost pouka, ampak predvsem usposabljanje dijakov za samostojno delo in aktiven odnos do informacij, ki mu jih nudi v različnih oblikah posamezen učni pripomoček. Dijak mora spoznati smisel pravilne uporabe učnega pripomočka in iskanja bistvenih informacij (na karti, sliki itd.) ter se zavedati pomena različnih virov za spoznavanje zgodovine.

Interdisciplinarne vsebine je priporočljivo obdelati tudi v obliki projektnega dela. Pri sodobnem pouku zgodovine so izrednega pomena zgodovinske ekskurzije in obiski muzejskih zbirk, tako za spoznavni proces kot razvijanje pravilnega odnosa do vrednotenja in ohranjanja kulturne dediščine.

Za nazornost pouka in motivacijo je zelo pomembna opremljenost učilnic in uporaba AV sredstev.

Ker so oddelki po interesih in sposobnostih heterogeni, je glede na možnosti potrebno upoštevati tudi individualne razlike. Če hoče učitelj upoštevati in izpeljati individualizacijo, se mora seznaniti z individualnimi interesi, sposobnostmi in lastnostmi dijakov. Na osnovi spoznanj prilagaja tempo dela v skupinah in izbira učne oblike in metode krajšega samostojnega dela. Navodila - vprašanja za samostojno delo in pri testih morajo biti različnih težavnostnih stopenj, ki posamezniku omogočajo doseči skupne cilje. Pri tem je zelo pomembna ustrezna materialna opremljenost priročne zgodovinske knjižnice (zadostno število atlasov, zbirk virov in poljudne literature).

Medpredmetne povezave.

Učne vsebine in cilji predmeta zgodovina se povezujejo s poukom slovenščine (književnosti), latinščine, geografije in umetnosti. Konkretne povezave določenih ciljev in vsebin zgodovine z drugimi predmeti so opredeljene pri posameznih operativnih ciljih.

- Slovenščina

S poukom književnosti je povezan izbor odlomkov iz umetnostnih besedil s socialno in kulturno vsebino in odlomkov, ki prikazujejo doživljanje življenjskih razmer. Tovrstna besedila uporabljamo pri pouku zgodovine zaradi lažjega razumevanja in večje plastičnosti pri obravnavi zgodovinskih dogajanj, pa tudi pri prikazu miselnosti določenega zgodovinskega obdobja.

- Latinščina

Pri problemski obravnavi določenega vprašanja s pomočjo antične zgodovinske literature in virov je pomembna povezava s poukom latinščine. Pomembno je, da se učitelj zgodovine dogovori z učiteljem latinskega jezika glede izbora odlomkov in pristopa obravnave. Učitelj zgodovine pri pristopu upošteva predvsem kritičen prikaz vsebin, takratno videnje dogodkov in "sveta" ter zgodovinsko vrednost sporočila. Za učence je seveda pomembno, da izbrane odlomke spoznajo tudi v izvirnem - latinskem ali grškem jeziku.

- Geografija

Pri uresničevanju zgodovinskih ciljev in učnih vsebin o značilnostih razvoja v svetu v 70. in 80. letih je smiselna povezava z geografijo, zlasti s temami o gospodarskem razvoju.

- Umetnost

Pri duhovnozgodovinskem prikazu določenega zgodovinskega obdobja in dosežkov na področju umetnosti se smiselno povezujejo zgodovina, likovna in glasbena umetnost.

IV. OBVEZNI NAČINI PREVERJANJA IN OCENJEVANJA ZNANJA

Zelo pomembno je, da se učni pripomočki uporabljajo v vseh fazah učnega procesa (uvajanje, pridobivanje novih vsebin, ponavljanje, preverjanje in ocenjevanje).

Preverjanje in ocenjevanje naj poteka skladno s Pravilnikom o preverjanju in ocenjevanju. Upoštevajo naj se naslednji kriteriji:

A) Znanje in razumevanje (60%):

Dijak naj zna:

- opisati, pojasniti zgodovinske dogodke, pojave ali procese;
- izluščiti iz povedanega ali prebranega bistvene informacije o konkretnem zgodovinskem dogodku, pojavu ali procesu;
- natančno in pravilno uporabiti ustrezne pojme in zgodovinsko terminologijo pri opisovanju oziroma pojasnjevanju dogodka, pojava ali procesa;
- dogajanja časovno in prostorsko pravilno opredeliti;
- primerjati pojave, dogodke ali procese, ugotoviti podobnosti in razlike;
- poiskati vzročno posledične zveze.

B) Interpretacija, argumentacija, sinteza, analiza, vrednotenje (višji cilji) 40%.

Dijak naj bo sposoben:

- uporabiti različne zgodovinske vire informacij (zgodovinsko besedilo, vir, zemljevid, statistični podatek, slikovno gradivo ...) in izluščiti bistvo sporočil, oblikovati sklepe;
- preoblikovati statistične podatke v besedno informacijo; interpretirati oz. argumentirati podatke in informacije;
- obrazložiti kompleksnost dogajanja.

Preverjanje in ocenjevanje znanja naj poteka skladno s Pravilnikom o preverjanju in ocenjevanju znanja v gimnazijah. Izvaja se **tako ustno kot pisno**. Pri ustnem preverjanju in ocenjevanju preverjamo znanje, vrednotenje in uporabo znanj. Ob tem uporabljamo zemljevide, slikovno in drugo ilustrativno gradivo, vire in besedila. Pisno preverjanje znanja opravljamo z nalogami objektivnega tipa, ki pokrivajo vse ravni zahtevnosti in poleg znanja preverjajo tudi veščine in spretnosti.

V. ZNANJA, KI JIH MORAJO IMETI IZVAJALCI PREDMETA (kadrovski pogoji)

V gimnaziji lahko uči predmet zgodovina, kdor je končal program za pridobitev visokošolske izobrazbe in je pridobil katerega izmed strokovnih naslovov:

- profesor zgodovine (in)
- diplomant zgodovine (in)

Učitelj, ki poučuje po tem učnem načrtu, se mora udeleževati stalnega strokovnega popolnjevanja.

VI. IZVEDBENI STANDARDI IN NORMATIVI (materialni pogoji)

6.1 Opremljenost učilnice

Namenska učilnica za pouk zgodovine, opremljena z AV sredstvi: **grafoskop, televizijski sprejemnik, videorekorder, videoprojektor, datoskop, računalnik, diaprojektor.**

16 izvodov Šolskega zgodovinskega atlasa, DZS 1994

16 izvodov naslednjih zbirk zgodovinskih virov:

- T. Ferenc, Okupacijski sistemi v Sloveniji 1941-45, Modrijan, 1997;
- Ž. Lazarevič, Slovensko gospodarstvo v prvi Jugoslaviji, Modrijan, 1997;
- J. Prinčič, Slovensko gospodarstvo v drugi Jugoslaviji, Modrijan, 1997

6.2 Literatura za dijake:

- Vilma Brodnik, Robert A. Jernejčič, Zoran Radonjič, Tjaša Urankar Dornik: Zgodovina 1, učbenik za 1. letnik gimnazije, DZS, Ljubljana 1997
Zlata Pastar, Jelka Sobatkiewicz, Delovni zvezek za 1. letnik gimnazije, DZS, Ljubljana 1998
Ivan Grobelnik: Zgodovina 3, DZS, Ljubljana 1992
Božo Repe: Naša doba, učbenik za 4. letnik gimnazije, DZS, Ljubljana 1995
Drugi potrjeni učbeniki, delovni zvezki in priročniki za dijake.

6.3 Literatura za izvajalce:

- Svetovna zgodovina, CZ, Ljubljana 1976, 1981
Sodobna ilustrirana enciklopedija, Zgodovina, MK, Ljubljana 1968
Zgodovina v slikah 1-16, DZS, Ljubljana, 1974 - 1982
Velika ilustrirana enciklopedija, MK, Ljubljana 1983
G.Hout, Stari Egipt, Pomurska založba, Murska Sobota 1994
Rimljani, CZ, Ljubljana 1982
F. Braudel, Čas sveta, Studia humanitatis, Ljubljana 1991
Svet biblije, MK, Ljubljana 1993
Zgodovina krščanstva, Ognjišče/DZ Ljubljana 1992
Velika verstva sveta, Ognišče, Koper 1991
Kronika XX. stoletja, MK, Ljubljana 1993
Druga svetovna vojna 1-3, MK 1981
Stoletje svetovnih vojn, CZ, Ljubljana, 1981
M. Mikuž, Svet po vojni, 1-2, CZ, Ljubljana 1983
Kako so živeli, MK, Ljubljana 1989-91
I. Voje, Oris zgodovine jugovzhodne Evrope, FF, Ljubljana 1992
I. Voje, Nemirni Balkan - zgodovinski pregled od 6. do 18. stoletja, DZS, Ljubljana 1994
Zgodovina Slovencev, CZ, Ljubljana 1979
B. Grafenauer, Zgodovina slovenskega naroda I. - V., Kmečka knjiga
Gestrin, Melik: Slovenska zgodovina 1792-1918, DZS, Ljubljana 1966
F. Gestrin, Slovenske dežele in zgodnji kapitalizem, Ljubljana 1991
V. Simoniti, Turki so v deželi že, Ljubljana, 1990
Slovenska kronika 20. stoletja, 1-2, Nova revija, Ljubljana 1995
Dokumenti slovenstva, CZ, Ljubljana 1994
M. Kacin, T. Ferenc, T. Zorn: Slovenci v zamejstvu, DZS, Ljubljana 1974
Enciklopedija Slovenije, MK, Ljubljana 1987
Zgodovina cerkve na Slovenskem, Mohorjeva družba, Ljubljana 1991

Za uresničevanje ciljev v polkrepkem tisku učitelj izbira besedila iz:

- Kralj boja, iz Hetitske pismenosti, MK, Ljubljana 1971
Herodot, Zgodbe, MK (zbirka Kondor), Ljubljana 1961
Tukidides, Peleponeška vojna, DZS, Ljubljana 1958
Plutarh, Življenje velikih Grkov, DZS, LJ 1958
Plutarh, Življenje velikih Rimljanov, MK (zbirka Kondor) 1956, DZS, 1981
(dva življenjepisa, enega po izbiri dijaka, enega po izbiri profesorja)
Polibios, DZS, 1964
Gaj Julij Cezar, Galska vojna, založba Obzorja Maribor, 1970
Gaj Salustij Krisp, Vojna in prevrat (vojna z Jugurto), MK, Ljubljana 1965
Ksenofon, Anabasis, Kirova odprava, MK, Ljubljana 1963
Petronij, Satirikon, CZ, Ljubljana 1987
Pavel Dijakon, Zgodovina Langobardov, Založba obzorja Maribor, 1988
(odlomki, ki so povezani s slovensko zgodovino)
Prokopij, Pod Justinijanovim žezlom, CZ, Ljubljana 1961
Erazem Rotterdamski, Hvalnica norosti, DZS, Ljubljana 1952 ; Impresium 1991
Machiaveli, Vladar (odlomki), MK (zbirka Sivi kondor), Ljubljana 1966
Sigmund Herberstein, Moskovski zapiski, DZS 1951

The Times Atlas svetovne godovine, DZS, Ljubljana 1989
Biblijski atlas, CZ, LJ 1990

Periodični tisk:
Zgodovinski časopis
Zgodovina v šoli
Kronika - časopis za slovensko krajevno zgodovino
Časopis za zgodovino in narodopisje
Prispevki za novejšo zgodovino

6.4 Viri

Učni načrt za zgodovino v gimnaziji, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana 1996
Peter Vodopivec: Ob novem učnem načrtu pouka zgodovine v gimnazijah,
Zgodovinski časopis 1994, št. 2
Analiza stanja in predlogi za spremembe, prispevki k prenovi gimnazijskega
izobraževanja, ZRSS, Ljubljana 1996
History in the National Curriculum (England), 1991
History in the National Curriculum, DFE, London 1995
Lehrplan für das bayerische Gymnasium, Fachlehrplan für Geschichte,
Amtsblatt des Bayerischen Staatsministeriums für Unterricht, Kultus,
Wissenschaft und Kunst, N. 8, 1992
Tomaž Weber: Zgodovina v učnih programih naših sosedov, Zgodovina v šoli,
letnik 1992, št. 3

1850

1851

1852

1853

1854

1855

1856

1857

1858

1859

1860

1861

1862

1863

1864

1865

1866

1867

1868

1869

1870

1871

1872

1873

1874

1875

1876

1877

1878

1879

1880

1881

1882

1883

1884

1885

1886

1887

1888

1889

